

(Kort bemærkning).

Jette Pors (CD):

Det er bare en kort replik til fru Hanne Thanning Jacobsen.

Mit eksempel med Nina, der blev brugt som social katalysator, kunne jeg godt se var vand på SF's mølle, men jeg må altså tilbagevise. Vi opfatter det på en anden måde, for pigen fik ikke lært noget, men hun blev brugt som katalysator for det sociale arbejde. Og dér er det, vi siger, at det ikke er det, man går i skole for. Det, man går i skole for, er primært det faglige. Det er ikke en udelukkelse af det sociale, men det sociale skal ikke være så dominerende.

De krav, jeg taler om i forbindelse med at vise børn omsorg, er også faglige krav. Det er primært faglige krav, når vi taler skole. Det er andre krav, når de er hjemme hos far og mor eller ude hos vennerne. Men i folkeskolen skal alt tage udgangspunkt i den tanke, at de går der for at lære noget, og det tror jeg alle er enige i.

Marianne Jelved (RV):

Det er primært som en reaktion på ministerens sidste indlæg, hvor undervisningsministeren siger, at kampen mod den sorte skole er vundet for længe siden, og at de, der tror, de skal kæmpe den stadig væk, må være for gamle. Fru Jette Pors følte sig truffet af det. Jeg tror ikke, at ministeren hentydede til fru Jette Pors' indlæg her.

Jeg vil sige for mit vedkommende, at hvis ministeren forstår den sorte skole som det, der relaterer sig til Balles katekismus og den type, ja, så kan vi være enige. Jeg bruger ikke selv betegnelsen den sorte skole; det kunne jeg ikke drømme om. Jeg mener, at vi har en fantastisk god folkeskole, men at vi mangler det sidste nap, for at det kan blive en folkeskole, som er god for alle børn, og det har vi altså ikke i dag; der er stadig væk mangler i folkeskolen. Det er bl.a. baggrunden for udviklingsprogrammet, som nu snart er færdigt, og som skal danne udgangspunkt for en reform af folkeskolen.

Det Radikale Venstre har jo ikke tilkendegivet, at vi er imod, at der afleveres et papir til børnene på, at de har gået i skole, og hvad de i øvrigt har bedrevet i skolen. Det ved ministeren også godt. Jeg har heller ikke hørt, at der er nogen andre partier herinde, der er imod det udsagn.

Jeg forstod på ministeren, at regeringen ville arbejde for, at der blev prøver på det niveau, der var undervist på. Det Radikale Venstre er direkte imod, at vi laver flere prøver – for det vil det medføre. Hvis man skal have to typer prøver efter 9. skoleår, så får det ikke radikal tilslutning.

Jeg synes, det var positivt, det, ministeren svarede på en del af indlæggene, bl.a. noget af det, som jeg har sagt. Han sagde, at hvis vi kan gøre noget for de ikkebøglige elever i folkeskolen, vil ministeren og regeringen være åbne over for det. Det synes jeg er et positivt tilsagn.

Jeg har nu ikke direkte tænkt på det som noget, der skulle gøres specielt for nogle elever, men mere som noget, der skulle gøres for eleverne som helhed, fordi der er mangler i dag. Elever, som fagligt er meget dygtige og udelukkende fokuserer på det faglige og ikke får andre elementer af skolens hverdag ind, bør også kunne føle sig forpligtede over for det, der i dag ikke opfattes som kompetencegivende fag, f.eks. de praktisk-musiske fag. Det hører med, når vi taler om alsidig udvikling i folkeskolen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 13 af Helle Degn (S), Eva Møller (KF), Anders Mølgård (V), Hanne Thanning Jacobsen (SF), Marianne Jelved (RV) og Lysholm Christensen (KRF) (se foran)

vedtoges med 98 stemmer (S, KF, V, SF, RV og KRF) mod 8 (FP); 4 (CD) stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.15.

Mødet udsat kl. 12.08

Mødet genoptaget kl. 13.15

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forhandling om redegørelse nr. R 2:

Undervisnings- og forskningsministerens redegørelse af 23. oktober 1991 om et åbent marked for videregående uddannelser.

(Redegørelsen anmeldt 23/10 91. Redegørelsen givet 23/10 91. Beslutning om forhandling 23/10 91).

Forhandling

Frank Jensen (S):

Undervisningsministerens redegørelse er ladet med utallige plusord. Ord som fleksibilitet, konkurrence, decentralisering, selvstyre og modernisering går igen og igen. Når alle disse flotte liberale ord skrælles fra, efterlader redegørelsen de mange studerende og de ansatte i de videregående uddannelser i et fortsat meget centralistisk og styret uddannelsessystem. Redegørelsen er desværre i alt for vid udstrækning et opkog af gamle, kendte Haarder-plan-økonomiske redskaber.

Men der er også nye ting. Der skal etableres et selvstændigt evalueringsinstitut, et institut, der skal ligge uden for institutionerne og deres ledelse. Det er bestemt ikke i overensstemmelse med vores ønske om at give større ansvar til institutionerne og deres ledelse. Det må være de ansatte videnskabelige medarbejdere, der opstiller de akademiske mål og krav. Det er deres ansvar, at de indfris i et samspil mellem medarbejderne og de studerende. Det er deres fælles ansvar at evaluere undervisningens kvalitet, og det må gerne ske ved, at man inddrager eksterne personer på institutionernes initiativ. Men hvorfor fjerne dette ansvar fra institutionerne?

Der skal indføres et uddannelsesklippekort, der fastsætter grænsen for, hvor meget uddannelse man kan få. SU-systemet sætter allerede i dag en meget snæver grænse for, hvor længe de studerende kan få forsørgelse fra det offentlige til deres uddannelse. Ideen virker meget firkantet med et supplement til SU-klippekortet med et uddannelsesklippekort, og der er fare for, at nogle – ikke mange, men nogle – unge efterlades uden økonomisk mulighed for at få færdiggjort deres studier. Det er der i hvert fald ingen af os der har interesse i. Det drejer sig om, at de kan få færdiggjort deres uddannelse så hurtigt som muligt.

Jeg vil gerne spørge ministeren, hvordan ministeren har tænkt sig at kunne kombinere ud-

dannelsesklippekortet med SU-klippekortets muligheder for at opspare klip til at strække støttetiden, sådan at man kan gå ud over den allerede normerede tid ved, at man sparer op af SU.

Der skal også indføres en taxameterordning på budgetterne. Det kan umiddelbart virke godt at få et mere gennemsigtigt budgetsystem, for det er der brug for, men er det muligt at lave et taxametersystem, som kan tage hensyn til den udfordring, der foreligger med de meget små fag, ikke mindst inden for humaniora? Det er i hvert fald nødvendigt, hvis der skal gennemføres et taxametersystem, at man tager hensyn til de små fag.

Men vi ser positivt på ideen og vil gerne rose ministeren for ønsket om flerårige fastsættelser, bl.a. fastsættelse af taxameteret. Det er en god ting. Det er nødvendigt med et bedre planlægningsgrundlag for institutionerne. Det nuværende budgetsystem virker demoraliserende og skaber mismod, fordi budgetoverslagstallerne aldrig holder.

Der skal gøres en indsats imod institutionsprotektionisme. Det siger vi ja til. Vi siger ja til at tage kampen op mod institutionernes protektionisme, som hindrer studerende i at få merit for studieophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner, men vi siger et lige så klart og rungende nej til at opsplitte alle uddannelser i korte, usammenhængende moduler. Den angelsaksiske model med bachelor-, kandidat- og Ph.D.-grad er kommet til vores videregående uddannelser for at blive.

Men det må betyde, at der som minimum skal være gennemført en bachelorgrad, før det vil være forsvarligt at bygge andre uddannelser ovenpå, som ligger uden for det fagområde, man har valgt sig ind på, eller omvendt. Vi så også gerne, at den overbygning eller bachelorgraden blev taget ved en udenlandsk institution. Vi ser det som den store internationale udfordring at få så mange danske studerende til at tage ud og også, at vi i højere grad i Danmark skaber mulighed for at trække udenlandske studerende til Danmark. Det skal der arbejdes mere med; det er en af de store udfordringer for 1990'erne, for der skal være klare sammenhænge i et uddannelsessystem, for at man kan lave det mere fleksible system. Det skal være nødvendigt at have en egentlig faglig profil.

[Frank Jensen]

Der skal også skabes større sammenhæng mellem kvalitet og pris. Der er den sammenhæng mellem kvalitet og pris i vores uddannelsessystem, og derfor må vi stoppe grønthøsteriet. Produktivitetsbesparelserne i denne sektor er løbet løbsk. 620 mio. kr. er der indfriet på produktivtetsbesparelserne siden 1985, og det har betydet, at vi på nogle fagområder er nået op på en udvidelse af studentertallet med 50 pct. pr. lærer. Det skaber nu engang problemer med de stigende kvalitetskrav, som jo også kommer til os fra den store verden.

1992-finanslovsforslaget, som regeringen har fremsat, indeholder en fortsættelse af produktivtetsbesparelserne. Her skal der alene for de videregående uddannelser og inden for grundforskningen i Undervisningsministeriets regi spares 118 mio. kr. Det ved vi jo er de samme krav, som stilles til erhvervsskolerne. Vi vil gerne i denne redegørelsesdebat gøre undervisnings- og forskningsministeren opmærksom på, at det vil Socialdemokratiet ikke acceptere. Vi vil i de igangværende finanslovforhandlinger inddrage det som et centralt krav, og vi opfordrer de ansvarlige partier her i Tinget til at gøre det samme ved forhandlingsbordet i Finansministeriet. Vi er godt klar over, at det er Finansministeriet, som har opstillet de krav, der nu har betydet, at grønthøsteriet er løbet løbsk, og derfor skal kravet også rejses ved det bord.

Socialdemokratiet opfordrer undervisnings- og forskningsministeren til at få gang i de politiske forhandlinger om en reform af styrelsesloven. Vi siger nej til ministerens forsøg på ad administrativ vej at underminere den nuværende styrelseslov. Det er ubehageligt, og det nærmer sig magtfordrejning, når ministeriet forsøger at presse uddannelsesinstitutioner til at søge fristatus for at få indfriet helt nødvendige byggeprojekter. Jeg tænker her ikke mindst på den seneste sag om Landbohøjskolen, den meget ubehagelige situation, som den institution er blevet bragt i. Det vil vi ikke acceptere, og vi opfordrer ministeren til, at der meget hurtigt sker en politisk afklaring af den nuværende styrelseslov. Socialdemokratiet er klar på banen.

Adgangsbegrænsningssystemet må hurtigst muligt afskaffes. Kravet til optagelsessystemet må være, at det sikrer alle kvalificerede ansøgere en ret til uddannelse inden for deres inter-

esseområde. Vi er klar over, at det ikke vil være muligt at skabe fri adgang til de meget dyre og lange sundhedsuddannelser, hvor vi kender samfundets behov både på kort og på lang sigt. På nogle af de små, modeprægede fag vil det heller ikke være muligt at skabe fri adgang. Men det må være muligt, det skal være muligt at skabe en ret til, at alle unge, der har kvalificeret sig til det, kan få optagelse inden for deres interesseområde.

Ministerens forslag til fordeling af uddannelsespladserne efter nye optagelseskategorier, som skal afprøves som forsøg i 1992, løser ikke problemet. Det skaber mere forvirring og rets-usikkerhed. Derfor må et ansvarligt flertal her i Folketinget få gang i forhandlingerne om, hvordan vi hurtigst muligt får fjernet regulerings- og rationeringsinstrumenterne i uddannelsessektoren.

Inden for gymnasieuddannelserne er det lykkedes at skabe et system, der sikrer, at alle egnede unge får en gymnasieuddannelse efter endt grundskole. Det system er en automatik. Der må også skabes en automatik, der sikrer alle egnede unge en plads på en videregående uddannelse. Vi må kunne bruge det system fra gymnasiet, hvor alle egnede får ret til en plads. Det lykkes jo hvert år for amterne at skabe en balance i udbud og efterspørgsel, og det må sikres også ved de videregående uddannelsesinstitutioner.

Men det er åbenbart ikke det, den nuværende undervisningsminister søger. Ministeren taler og skriver om friere adgang til de videregående uddannelser, men det er kun inden for de uddannelser, ministeren holder af, og det er helst inden for korte, nye uddannelser, hvor man ikke kender arbejdsmarkedets behov, hvor det er totalt ukendt. Den udvikling må vi stærkt fraråde, og det ved vi også at ministerens egne rådgivere har gjort på det seneste.

Socialdemokratiet bidrager gerne til konstruktive forhandlinger om langsigtede løsninger, der kan fjerne det meget gøgl og platheden i den uddannelsespolitiske debat og planlægning. Men det synes, som om dette synspunkt har trange kår. Vi ønsker, at et konstruktivt flertal her i Folketinget vil benytte debatten i dag til at give ministeren gode råd om, hvordan vi sikrer, at platheden og gøglet kommer ud af uddannelsesdebatten, og at vi i højere grad koncentrerer os om at skabe ro om vore

[Frank Jensen]

institutioner, skabe bedre planlægningsgrundlag, sikre plads til alle egnede unge og ikke bare jage overskrifter i dagspressen.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg har læst denne redegørelse med lup og kikkert, synes jeg, og virkelig studeret alle ordene meget nøje. Men jeg vil gerne spørge hr. Frank Jensen fra Socialdemokratiet: Hvor står udtrykket fri adgang i denne redegørelse?

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Der var den lille nuance, at det jo skaber forvirring, når vi bruger de mange forskellige begreber, som har indsneget sig i debatten – frit optag, det nyeste i redegørelsen, og friere adgang, og det var sådan set det begreb, jeg brugte her, for det er det, ministeren bruger i sin tale. Jeg refererede ikke til redegørelsen, men jeg skal gerne undersøge, om udtrykket indgår heri. Men ministeren bruger det ved alle lejligheder: friere adgang til de videregående uddannelser. Jeg vil gerne ligesom fru Elisabeth Arnold være med til at skabe større klarhed i brugen af de mange begreber. De skaber forvirring blandt de unge.

Når vi får det nye begreb frit optag, som mange vil opfatte, som om der nu bliver skabt mulighed for, at de, fordi de har bestået en adgangsgivende eksamen, kommer ind, så skjuler der sig bag begrebet frit optag, fru Elisabeth Arnold, at institutionerne skal have mulighed for at fastsætte deres egne optagelsesbetingelser. Det vil sige, at man kan få total forvirring i optagelsesbetingelserne fra institution til institution inden for samme fag, og det gør, at det landskab, som de studerende skal søge på efter endt uddannelse, bliver langt mere kaotisk, end det allerede er under det nuværende adgangsbegrænsningssystem.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg stillede ikke mit spørgsmål til hr. Frank Jensen for på nogen måde at anfægte hr. Frank Jensens synspunkt eller for at kritisere hr. Frank Jensens tale, men blot for allerede i begyndelsen af debatten at prøve at forhindre, at denne redegørelse ved sine mange anvendelser

af ordene fri og åben signalerer nogle forkerte ting til offentligheden.

Jeg tror, vi skal være helt opmærksomme på, på hvilken måde ordene bliver brugt i denne redegørelse. Og jeg vil også, når det bliver min tur til at være ordfører, bede ministeren om at komme med en helt klar definition af, hvad han mener med de smukke ord.

Eva Møller (KF):

Det danske samfund bruger mange ressourcer, mange penge, på vort uddannelsessystem, også på de videregående uddannelser. Det er klart, at det så i tider, hvor vi ikke har råd til at rutte med pengene – det har vi måske aldrig haft, men vi har det i hvert fald ikke i øjeblikket – er vigtigt at få at vide, om vi bruger pengene rigtigt. Og det handler om at bruge såvel de økonomiske som de menneskelige ressourcer bedst muligt.

Vi har flere uddannelsespladser på de videregående uddannelser end nogen sinde tidligere, og gudskelov for det. Men man kan så spørge sig selv: Har vi det rigtige antal uddannelsespladser, og har vi det på de rigtige uddannelser? Dermed mener jeg de uddannelser, der er behov for både set med samfundets øjne og set med de unges øjne. Og når jeg taler om det rigtige antal pladser, så er det set med de samme to typer øjne.

Vore videregående uddannelser er da heldigvis nu rettet mod en langt bredere del af arbejdsmarkedet end det, de var oprindeligt, hvor de stort set kun var rettet mod, at man kunne blive tjenestemand i stat eller kommune. Men omvendt må vi konstatere, at vi vel stadig ikke har rettet vores videregående uddannelsessystem nok mod en udlandskonkurrerende sektor, som vi har hårdt brug for i de kommende år.

Vi uddanner ikke, nu mindre end nogen sinde, til et statisk samfund. Afspejler det sig også i vort uddannelsessystem, eller er det trods alt for traditionelt, for meget bundet af det, vi har gjort i i århundreder? Vi har brug for nye uddannelser, og jeg tror, at vi i første række har brug for korte og mellemlange uddannelser, som er erhvervsrettede og fleksible. Det er da også på den type uddannelser, altså de korte og mellemlange uddannelser, at der i øjeblikket afvises de fleste unge. Det er vel problemstillingen, som den tegner sig for alle, der følger med i den uddannelsespolitiske debat.

[Eva Møller]

Det kommer næppe som nogen overraskelse for nogen, at Det Konservative Folkeparti grundlæggende er enig med undervisningsministeren i den redegørelse, der er lagt frem her, hvis vi kun taler i overskrifter.

Imidlertid er det klart, at når vi skal udmønte alle disse overskrifter i detaljerne, kan vi sikkert både mellem undervisningsministeren og Det Konservative Folkeparti og også de øvrige partier imellem få nogle spændende debatter om, hvad vi præcist mener med de ord, der står her. Ordene som sådanne kan de fleste af os vel tilslutte os: åbent, frit, fleksibelt osv. Hvis vi kan designe sådan et uddannelsessystem, vil vi vel alle være glade, men hvad ligger der præcist i det?

Det Konservative Folkeparti er bestemt tilhænger af, at reglerne for at flytte fra én institution til en anden for at få større mobilitet, og for at man kan få en bedre meritoverførsel, skal være mindre rigoristiske, end de er i øjeblikket.

Men når det er sagt, er det for os også væsentligt, at de uddannelser, vi har nu, er i stand til at fastholde et forløb, og at man kan fastholde et niveau og en sammenhæng i uddannelserne. Det er videregående uddannelser, vi taler om, og ikke et kursusforløb i den voksenuddannelse, som vi i øvrigt med rette er glade for og stolte af i Danmark. Det er en af de ting, som vi i hvert fald gerne vil se på.

Vi synes, det er rigtigt og rimeligt med modulopbygning og nye kombinationsmuligheder, så folk har chancen for at designe den uddannelse, de selv sætter pris på; men jeg vil gerne samtidig understrege, at set med konservative øjne lægger det også et stort ansvar på den enkelte studerende. Hvis han eller hun sammensætter en uddannelse for sig selv, som der efterfølgende ikke rigtig er behov for eller brug for, kan man ikke forvente, at samfundet skal stille med et efteruddannelsesforløb, som gør, at man pludselig i erhvervsammenhæng kan bruge uddannelsen. Hvis man har moret sig med at læse fag, som blot er spændende, så er det helt tilladt og helt legalt, men det er altså også noget, man selv må tage ansvaret for.

Det betyder også, når vi nu går ind for denne modulopbygning og de nye kombinationsmuligheder, at vi nu mere end nogen sinde har behov for, at man skal kunne vende tilbage til uddannelsessystemet. Dette hænger vel også

sammen med, at vort samfund er mindre statistisk, end det nogen sinde før har været. Vi ser gerne, at man kan vende tilbage, både hvis man er gået ud med en bacheloruddannelse og senere vil have den suppleret op til kandidatniveau, og hvis man senere har lyst til at vende tilbage og få nogle flere moduler, enten inden for sit eget studium eller inden for et af de andre studier. Vi ved jo, at det er en af de ting, der er et meget stort ønske om i øjeblikket.

Det er også baggrunden for, at vi mener, at vi i dagens Danmark har behov for, at der skabes en række, ja, vi kunne vel kalde dem overbygningsuddannelser, selv om vi jo nok, som det er nævnt tidligere, skal være varsomme med, hvor mange nye ord vi skaber i debatten her. Når jeg i denne sammenhæng taler om overbygningsuddannelser, er det et spørgsmål om, at der blandt de afviste til de videregående uddannelser i øjeblikket er mange, som i forvejen har en videregående uddannelse. Vi så gerne, at disse mennesker i stedet for at skulle starte helt forfra og optage en uddannelsesplads kunne gå målrettet ind og få den overbygningsuddannelse, de ønskede sig, hvad enten det er socialrådgivere, der vil være jurister, sygeplejersker, der vil være læger, eller hvilke beslægtede uddannelser man nu kan finde. Det mener vi er rigtigt, også for at give de unge, som slet ikke har nogen uddannelse, en chance for først og fremmest at få andel i de heltidsuddannelsespladser, vi nu engang har, for dermed at udnytte disse pladser optimalt.

Taxameterprincippet finder vi er et godt og rigtigt princip, i hvert fald som udgangspunkt for finansiering af uddannelserne, men der er nogle menner – jeg har også registreret, at undervisningsministeren selv har dem med i sin redegørelse, men jeg vil da gerne trække dem frem her:

Først og fremmest skal vi sikre bevillinger til småfagene. Det er for Det Konservative Folkeparti nu som tidligere – i hvert fald i 75 år – vigtigt, at de humanistiske fag, også de humanistiske småfag, sikres. Det er dem, der bærer vores kultur, det er de fag, vi måske ikke umiddelbart kan se nytteværdien af, men de er vigtige, hvis vi skal bestå som et folk, der kender til vore rødder, og derfor skal de altså ikke kunne raderes ud.

Det er også vigtigt for os, at forskningsbevillingerne sikres på alle måder. Vi ønsker fortsat

[Eva Møller]

en kobling mellem uddannelse og forskning. Vi mener, det er et af de gode kendetegn på det danske videregående uddannelsessystem, at der er en tæt sammenhæng mellem uddannelse og forskning.

Vi kan altså godt i en række sammenhænge sige, at vi med disse forbehold er indstillet på at følge taxameterprincippet. Ministeren taler om flerårige taxametre, for at man kan lave en langsigtet planlægning, have en bedre planlægningshorisont. Vi er bestemt ikke i Det Konservative Folkeparti modstandere af lange planlægningshorisonter, men jeg vil gerne understrege, at hvis man på alle områder i dette samfund mener, at lange planlægningshorisonter er væsentlige – og jeg gad nok se den politiske ordfører på noget felt, der vil sige, at på hans eller hendes felt er lange horisonter ikke væsentlige – så får vi altså nogle vanskeligheder med at få finansloven til at hænge sammen fra år til år. Hvis alting er udmøntet i 4-årige forlig, som man ikke kan ændre på, har vi ikke nogen mulighed for hurtigt at foretage økonomiske indgreb, hvis det er nødvendigt.

Derfor skal jeg altså også i forbindelse med de flerårige taxameterprincipper sige, at det også er en væsentlig ting, at finansloven kan hænge sammen.

Det er vores opfattelse, at den overordnede styring er politikernes, men rammerne vil vi gerne lægge ud til institutionerne, så man kan fylde dem ud, og vi modtager meget gerne rådgivning fra uddannelsesråd, forskningspolitiske råd og alle andre. Med den overordnede styring tænker vi på, at de små fag ikke må majoriseres ud af de store, og at der skal være kvalitet i uddannelsen, så vi kan stå mål med udlandet. Det er vigtigt, at vort uddannelsessystem evalueres således, at de studerende, aftagere og andre, som indimellem mener, at kvaliteten ikke er i top, kan foretage en sammenligning af det danske uddannelsessystem med de udenlandske.

Der tales i redegørelsen om, at uddannelsesinstitutionerne frit må kunne udbyde. Vi vil gerne se på, hvad det betyder i praksis. Jeg kan godt være bekymret for, at nogle miljøer kan være så små, at kvalitetskravet ikke kan opfyldes, herunder specielt kvalitetskravet til forskningen. Jeg vil gerne styrke forskningsmiljøerne, specielt grundforskningsmiljøerne. Jeg vil gøre forskningsmiljøer internationalt tiltræk-

kende. Jeg vil være sikker på, at vi forskningsmæssigt kan konkurrere med udlandet om forskningsprogrammerne, og derfor mener jeg, at en forskeruddannelse er nødvendig.

Nye ledelsesformer er vi indstillet på at se på, specielt hvis de betyder, at vi får en ansvarspræcisering, og at vi får en større fleksibilitet og en forenkling.

Jeg vil gerne sige afslutningsvis, at med hensyn til fusioner kan vi være lidt bekymrede. Hvis man fusionerer alt for meget på tværs af uddannelser, som ikke umiddelbart er i familie med hinanden, vil det kunne bevirke en kvalitetsforringelse. Måske skulle vi hellere se på et samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, som geografisk set var placeret forskellige steder.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det, der kalder mig op, er fru Eva Møllers megen tale om styrkelse af grundforskningen. Jeg kan forstå, at det ligger Det Konservative Folkeparti meget på sinde at styrke grundforskningsmiljøerne.

Derfor vil jeg gerne spørge fru Eva Møller, om denne holdning hos Det Konservative Folkeparti stemmer overens med, at grønthøsteriet, altså produktivitetsforøgelse til opvejning af besparelser, også på grundforskningsbevilgingerne nu er kommet ind i finansloven. Den mekanisme virker jo klart grotesk for grundforskerne. Hvordan skulle man kunne indvinde produktivitetsbesparelser på grundforskning? Det er også et politisk tiltag, som strider mod en dagsorden vedtaget ved en forespørgselsdebat i Folketinget i 1986, som jeg erindrer, selv om jeg ikke var medlem af Folketinget i 1986.

Jeg vil gerne spørge fru Eva Møller, om den megen tale om styrkelse af grundforskningen er i overensstemmelse med, at den nuværende finansminister også stiller krav om produktivtetsbesparelser – ganske vist en lavere procentdel end på undervisningsårsværk.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Vi er desværre nødt til at prioritere i disse år, som jeg indledte med at sige. Jeg vil også gerne sige til hr. Frank Jensen, at sådan som jeg fulg-

[Eva Møller]

te viserens gang rundt med uret, optog grundforskningen ikke nogen stor del af min samlede taletid, men det kan vi jo tælle op i linjer, når vi kommer til et senere tidspunkt.

Hvis vi skal tale om prioriteringer og nedskæringer generelt, må vi også kunne overveje at gøre det på disse områder. Det må vi også, hvis vi skal have råd til nye ting. Det Konservative Folkeparti er ikke fastlåst på nogen mulig måde, men jeg vil gerne understrege, at for os er det i hvert fald et meget stort problem i øjeblikket, at så mange unge afvises til uddannelsespladserne, og derfor er vi villige til i øjeblikket at prioritere det højt måske på bekostning af visse andre ting.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Skal man så ikke kalde tingene ved deres rette navn? Når man her fra Folketingets talerstol siger, at regeringspartierne prioriterer en styrkelse af grundforskningen meget højt – jeg tog citatet fra fru Eva Møllers ordførertale – mens man ude på grundforskningsinstitutionerne ser, at der køres en grønthøster ind over deres budgetter, skaber det da mismod og mistillid til dette hus og den regering, som taler om styrkelse af grundforskningen.

Hvis det er det, man mener, må man da vurdere kvalitativt, hvor man fra denne regering ønsker at styrke forskningen, og så sige det frem for at sige, at man vil styrke grundforskningen, og samtidig høste i budgetterne hvert år.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Indtil nu har vi jo ikke høstet i budgetterne hvert eneste år, vil jeg gerne understrege.

Jeg vil også sige, at for os er der ikke noget som helst forkert i det. Det ligger netop i bemærkningerne om, at politikerne skulle udstikke de overordnede rammer, at vi dermed, når vi taler om en styrkelse af grundforskningen, finder områder, hvor vi mener det er strengt nødvendigt at vi forsker, og andre områder, hvor vi siger, at dér har vi i øjeblikket ikke råd til at være med. Det er ikke et udtryk for, at den forskning, der er drevet på det pågældende område, ikke er af tilsvarende høj kvalitet som et andet.

Men det er et af de felter, hvor vi føler, at det er væsentligt, at vi har udstukket rammerne fra politikernes side og så siger: Lad os få noget rådgivning, noget modspil fra de kompetente organer!

Hanne Severinsen (V):

Jeg vil gerne takke ministeren for en spændende redegørelse, der giver en god anledning til, at vi kan beskæftige os med de videregående uddannelser og de mange anliggender, som hele denne redegørelse handler om. Det er jo noget, som angår en meget stor del af befolkningen.

Det er tankevækkende, at der i redegørelsen står, at i 1960 var det 6,8 pct. af en ungdomsårgang, som gik til videregående uddannelse, at tallet i 1980 var 27,1 pct., og at det altså i år ligger på 55,3 pct. Vi bliver bedre og bedre uddannet – det må vi i hvert fald håbe – men man kan selvfølgelig stille det spørgsmål, om vi bliver uddannet rigtigt.

Vi har jo stadig væk en stor strukturarbejdsløshed i Danmark, og det er derfor meget vigtigt, at vi tilpasser uddannelserne sådan, at der bliver flere, som kommer i den private sektor, og specielt flere, som kommer over i den sektor, som konkurrerer med udlandet. Vi står over for det indre marked, konkurrencen bliver hård, og vi står derfor over for nogle meget store udfordringer for fremtiden. Derfor er det også vigtigt, at vi gør os overvejelser om, hvilke kvalifikationer der er vigtige for fremtiden.

Hvert år søger flere og flere unge til de videregående uddannelser, og de kapacitetsudvidelser, som Folketinget foretager, modsvares hvert år af et stigende pres. Det er tankevækkende, at en tredjedel af ansøgerne i forvejen har enten en uddannelsesplads eller en uddannelse, for det betyder måske, at der er en del, som ikke vælger rigtigt. Vi skal se lidt nærmere på, hvordan vi måske kan få ændret det mønster, for det er faktisk ærgerligt, at så mange uddannelsespladser går til spilde.

Det er også tankevækkende, at der er flest afviste blandt dem, der søger korte eller mellem lange uddannelser, og det gælder specielt de unge. De unge er nemlig særdeles realistiske i deres erhvervsvalg. Derfor er der også behov for, at vi udvider disse uddannelser, samtidig med at vi sikrer deres fleksibilitet.

[Hanne Severinsen]

Uddannelsesinstitutionerne skal holde op med at beskytte deres egne uddannelser og acceptere meritoverførsel. Derved kan vi så undgå, at de studerende skal begynde forfra, hver gang de skifter uddannelsessted. Jeg synes også, at Folketinget bør give bacheloruddannelsen en god chance for at være en af de måder, hvorpå man kan få nogle korte eller mellem-lange uddannelser.

Helt undgå adgangsbegrænsning kan vi jo nok ikke trods alle de fine ord, og det er jo også derfor, ministeren foreslår, at der kan være fri optagelse for nogle, mens der kan være ramkestyring for andre. Man bliver nok nødt til at have nogle centrale kriterier specielt for de meget lange sundhedsuddannelser; det kan jeg forstå at jeg er enig med hr. Frank Jensen om.

Det, som kan blive ventilen, der kan sikre, at det hele kan gå op, er spørgsmålet om åben uddannelse, som kan være det supplement, som får kabalen til at klares. I virkeligheden ville det være dejligt, hvis vi kunne have fuldstændig fri adgang, men på den ene side er ressourcerne begrænsede, og på den anden side må vi jo se i øjnene, at hvis man skal have helt ubegrænset frihed, må man også have ansvar og f.eks. finde sig i, at man ikke kan få noget job.

Der er, som det er blevet nævnt af andre, sket voldsomme produktivetsforbedringer – og jeg er helt sikker på, at hr. Frank Jensen vil kalde det for forringelser – på de videregående uddannelser, men jeg vil nu gerne benytte lejligheden til at kvittere for, at det faktisk er lykkedes de videregående uddannelser at skaffe flere uddannelsespladser uden en tilsvarende udgiftsekspllosion.

Det kunne kommuner og amter godt tage ved lære af. Det er tankevækkende, at eksempelvis handelsskoler koster det halve pr. elev i forhold til gymnasier, hvor handelsskolerne jo altså er under staten og gymnasierne under amterne. Vi trænger nok også til at tage hul på en diskussion om, hvorvidt det kunne være muligt, at vi overførte uddannelseskroner fra folkeskole og gymnasium til de videregående uddannelser, der har så stærkt behov i de kommende år.

Ministeren foreslår et uddannelsesklippe-kort i lighed med et SU-klippe-kort, hvilket betyder, at en uddannelsessøgende kan sammen-

sætte sin uddannelse efter behov. Efteruddannelsesbehovet må først og fremmest løses via åben uddannelse, som bør tilbydes overalt, også på de tekniske skoler. Det, at der er lys i vinduerne på de danske uddannelsessteder om aftenen, bør være tegn på, at den voksne befolkning får efteruddannet sig, uden at vi derved kaster os ud i de milliardinvesteringer, som betalt frihed til uddannelse for alle ville være.

De videregående uddannelser trænger til ro, så de kan disponere. Flerårige budgetter, totalrammer og taxameterprincip er det eneste rigtige, men det skal så kombineres med en eller anden form for belønningsmekanisme, når det gælder forskning.

Der har været talt om grønthøstermetoder. Jeg tror, det er vigtigt, at man stadig væk bevarer sammenhængen mellem uddannelse og forskning, men ikke en totalt automatisk model. Derved kan man også opnå en styrkelse af grundforskningen. Men det kræver, hvad ministeren kalder en bæredygtig ledelse, det, som vi andre kalder, at vi burde se at få stoppet tyveårskrigen om styrelsesloven og få lavet en anden styrelseslov. Alle kritiserer den, men hidtil har ingen gjort noget ved det.

Nøgleordene må være frihed og ansvar. Det vil sige, at institutionerne efterhånden bør overgå til at være selvejende institutioner, hvor også en aftagerindflydelse på institutionens uddannelsespolitik kan blive varetaget. I dag har alle og ingen indflydelse. I stedet bør man skelne mellem samarbejdsorganer og styrelsesorganer. Det er klart, at TAP-personalet har krav på at blive hørt, specielt når det gælder det interne samarbejds-klima, og de uddannelsessøgende har krav på en langt større indflydelse på undervisningens indhold, men til gengæld er der også brug for en stærk ledelse, som kan skære igennem og sikre institutionens særlige profil.

I dag klager de studerende over, at de ikke har mulighed for at forhindre, at dårlige undervisere fortsætter år efter år for tomme bænke, mens gode undervisere har så overfyldte lokaler, at brandvæsenet indimellem må sige stop. Derfor skal studenterindflydelsen øges, og de skal have ret til at stemme med benene, som ministeren har kaldt det, nemlig ved at flytte til bedre institutioner, så der er håb om, at undervisningen får et tiltrængt løft.

[Hanne Severinsen]

Det er bydende nødvendigt at sikre kvaliteten. Derfor bør vi finde en hensigtsmæssig form for evaluering af videregående uddannelser. Institutionerne skal tvinges til selv at formulere deres målsætning, og et uafhængigt censorkorps skal ikke bare fungere som karaktergivere, men som nogle, der kan se på uddannelsen med friske øjne og give gode råd.

Den øgede internationalisering bliver også en kæmpeudfordring, og en evalueringsmulighed bliver den faktisk også. Vi skal nemlig være gode nok til at kunne deltage i de internationale forskningsprogrammer. Vore studerende, der nu er i stand til at tage deres SU med til udlandet, vil komme til at virke som øjne og ører for, hvad der foregår i den øvrige verden. Det er også en god måde at evaluere vores uddannelsessystem på.

Heldigvis sker der jo i disse år masser af nydannelser. Vi ser forskerparker og vidensparker og iværksættercentre, og der er sket kolossale fornyelser på universiteter og højere læreanstalter. Det er flot, men med mere langsigtede budgetter og bedre ledelsesstruktur skulle der være mulighed for, at man udvikler sig endnu mere slagkraftigt i uddannelsessektoren.

Til dette hører også debatten om bæredygtige enheder, dvs. om, hvordan vi samler vore sparsomme ressourcer. Alt skal naturligvis ikke centraliseres, og vi skal også have en rimelig geografisk spredning, så vi forhindrer et uddannelsesskævt Danmark, og selvfølgelig skal vi også sikre de små fag, men samarbejde mellem forskellige institutioner enten geografisk eller regionalt som netværk er nok noget, som vi vil komme til at høre mere om i de kommende år.

Undervisningsministeren lægger her op til en spændende debat, som jeg er overbevist om at vi i Uddannelsesudvalget vil følge nøje i de kommende år.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg har en enkelt bemærkning til fru Hanne Severinsen. Sådan som jeg husker fru Hanne Severinsens indlæg, blev det beskrevet, hvordan antallet af afviste blandt de unge, der søgte de kortere videregående uddannelser eller de mellemlange videregående uddannelser, var meget stort. Samtidig sagde fru Hanne Se-

verinsen, at der var meget, der tydede på, at de unge var meget realistiske i deres ønsker om uddannelse og deres valg af uddannelse.

Jeg vil gerne spørge fru Hanne Severinsen: Betyder det så, at de eventuelt nye tilbud om videregående uddannelser af kortere varighed skal rette sig efter ansøgernes ønsker? Skal de være indrettet efter det, de unge gerne vil?

Hvis det skal være konklusionen, betyder det, at vi f.eks. skal oprette betydelig flere pædagogseminarier og socialpædagogiske lærepladser, præcis de områder, som jo ofte er kvindeområder. Der er afslagsprocenten oppe på 60-70 pct., der er antallet af afviste ofte større end antallet af optagne. Den uddybende forklaring vil jeg meget gerne have fra fru Hanne Severinsen.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Mit spørgsmål er på samme boldgade. Jeg vil gerne bekræfte fru Hanne Severinsens betragtning om, at de unge er meget realistiske i deres uddannelsesønsker. De er ikke fordringsfulde, de har rimelige krav til samfundet; 59 pct. af de afviste i sommer havde ønsket kortere, mellemlange og videregående uddannelser.

Jeg vil gerne spørge, om det ikke gør indtryk på fru Hanne Severinsen, når ministerens rådgivende uddannelsesudvalg og formændene for de rådgivende udvalg anbefaler over for ministeren og også over for Folketingets Uddannelsesudvalg, at vi nu stopper med at opfinde nye, korte uddannelser, som vi ikke kender markedets behov for, og som vi, fordi de ikke er oprettet, ikke kender ønsket blandt de unge om. De anbefaler, at vi frem for at opfinde nye bygger på nogle af de erfaringer, der er i allerede eksisterende uddannelser. Gør det ikke et vist indtryk? Nu er det jo sådan, at formændene jo er nogle, der er udpeget af ministeren til at rådgive, og vi må vel også kunne lytte til det formandskab for udvalgene, der sidder.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det er rigtigt, at der er en del af dem, der ønsker en kortvarig uddannelse, som ønsker pædagoguddannelsen, men det behøver ikke

[Hanne Severinsen]

nødvendigvis at tilsi mig at si, at alle skal have deres ønsker opfyldt. Jeg synes bare, at det viser, at vi skal lytte til, at de godt vil have nogle kortere uddannelser, også fordi vi jo ikke med den uddannelseseksplosion, der er, realistisk kan forestille os, at alle de, der ønsker en uddannelse, virkelig kan gennemføre en lang videregående uddannelse. Men jeg kan ikke se, hvorfor vi skal kaste os ud i, at alle skal være pædagoger af den grund.

Så vil jeg si til hr. Frank Jensen: Jo, det gør indtryk på mig, at uddannelsesrådene siger det. Det burde også gøre indtryk på hr. Frank Jensen, at en af årsagerne til, at man opretter sådan nogle uddannelser, som ikke har tilknytning til universitetet, er hr. Frank Jensens og andres – som dannede et flertal her i Folketinget – pukken på, at bacheloruddannelsen absolut skal kunne føre til videregående uddannelser. Dermed har man fastlåst institutionerne, og så har man i virkeligheden bragt ministeren i den situation, at han er nødt til at gå den vej.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Nu skal vi jo ikke begynde at lægge fortolkninger på, hvad det er, formanden for uddannelsesrådet ønsker sig. For mig står det rimelig klart, at det, som formanden ønsker sig i forhold til bachelordiskussionen, er, at hvis politikerne ønsker – og det gør i hvert fald et flertal her – at der skal være en fri overgang mellem kandidat og bachelor, ud fra nogle opstillede kvalitative krav om at kunne gennemføre en kandidatuddannelse, ja, så må man også betale for det. Det er simpelt hen det, der er ønsket. Det er vel helt forståeligt, at man ikke bare lægger en kunstig budgetmodel ind og siger, at man kun vil betale for, at de viderefører 50 pct., men at de i øvrigt selv må om, hvorvidt de viderefører 70 eller 80 pct.

Men deres råd omkring de korte uddannelser er jo en klar anbefaling til os om, at vi ikke går hen og fejluddanner en bunke unge mennesker. Vi ved, at alene på markedsøkonomuddannelsen er vi hvert år oppe på at optage 2.000 og på datamatikeruddannelsen næsten det samme – to uddannelser, vi har opfundet inden for det seneste par år uden at kende markedets behov. Det synes jeg er tankevækkende, når de kommer og siger til os: Pas nu på, at vi

ikke kommer i en situation, hvor vi i det etablerede uddannelsessystem bagefter skal udanne dem, der er kommet ind i en blindgyde. Det må gøre indtryk.

Derfor anbefaler vi kraftigt, at vi ikke bare kaster os ud i at oprette korte uddannelser, uden at det er grundigt analyseret og vurderet. Det er et problem for de videregående uddannelser, at planlægningen foregår i sådan nogle hop i øjeblikket fra tue til tue, uden at der er noget langsigtet perspektiv i det. Det anbefaler vi at vi får.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Blot ganske kort til fru Hanne Severinsen. Jeg foreslog sandelig ikke, at man skulle lade alle de afviste ansøgere til pædagogseminarierne få lov til at gå i gang med en pædagoguddannelse. Det er jo det, vi har brugt styringsmidlerne til indtil nu: at si, at vi ikke ønsker mere end så og så mange.

Men når fru Hanne Severinsen siger, at de unge er realistiske i deres ønsker om, hvilken uddannelse de vil have, så mener jeg også, vi må vende det om og si, at vi også skal være realistiske i de uddannelser, vi ønsker de skal have.

Præcis den samme betragtning kunne man gøre på sygeplejeuddannelsen. Der har man ti gange så mange ansøgere, som der bliver optaget. Det er dér, den politiske styring skal ind. Vi kan ikke overlade det hele til modebølger og til de studerendes hedeste ønsker, som måske ikke altid kan opfyldes.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Med det sidste, som fru Elisabeth Arnold sagde, opløses debatten jo, for så er vi fuldstændig enige. Det er faktisk også det, jeg mener.

Når jeg fremhæver, at de unge er realistiske, er det, fordi de ønsker de korterevarende uddannelser, fordi de øjensynlig godt selv er klar over, at det kan være svært for dem at gennemføre en lang uddannelse. Derfor skal vi være med til at sikre nogle kortere uddannelser, som er gode.

Til det, hr. Frank Jensen sagde, vil jeg bare understrege, at hvis vi ikke havde haft den be-

[Hanne Severinsen]

tændte debat om bachelorgraden herinde, tror jeg, at folk meget tryggere ville gå i gang med den, og så ville vi ikke behøve at have den store debat om, hvor mange der skulle kunne gå videre, for når man vælger en bacheloruddannelse, skulle det jo gerne være, fordi man mener, at det er en god uddannelse i sig selv.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg forstår simpelt hen ikke fru Hanne Severinsens betragtninger om bachelor- og kandidatforløbene. Der er jo ikke noget krav om, når man kommer ind på en bacheloruddannelse, at man skal gå videre til kandidatniveau, tværtimod. Det, der har været flertallets ønske herinde, er, at vi nu giver tid til, at institutionerne først får sat bacheloruddannelserne i gang, at de får lov at vokse sig kraftige, og at man får etableret dem med den nødvendige kvalitet, som er helt afgørende for, at det bliver en attraktiv afstigelsesmulighed.

Hvis vi her i Folketinget siger: Stopprøve efter 3 år, så sorterer vi færene fra bukkene, og nogle kan få lov at gå til det høje niveau, de andre må ud, hvordan tror fru Hanne Severinsen så, at arbejdsmarkedet ville reagere på at få nogle bachelorer ud, der er sorteret fra, fordi de fik det stempel, at de aldrig nogen sinde vil kunne gennemføre en kandidatuddannelse? Hvem ved, om de kunne? Hvem ved, om man på en stopprøve en enkelt dag kunne være i en situation, hvor der var gået en klap ned? Det kan ske for os alle, også ved debatter her i salen, at der går en klap ned.

Jeg anbefaler fru Hanne Severinsen og ministeren, at vi nu giver tid til, at bacheloruddannelserne bliver en attraktiv afstigelsesmulighed, og at vi ikke gør det til en sekundavare for arbejdsmarkedet og dermed gør de unge, som vil bruge bacheloruddannelserne, en bjørnetjeneste. Det tror jeg at alle i dette land kan forstå nødvendigheden af. Der er ingen tvivl om for mig, at med den udvikling vi har haft med stigningen i antallet, der søger de videregående uddannelser, vil det være et naturligt afstigningspunkt den dag, der er lagt den nødvendige kvalitet i det.

Men derfor skal vi da ikke begynde nu at opfinde en lang række korte uddannelser, som de, der sidder og har check på det her, nemlig dem, der anbefaler ministeren, hvad han skal

gøre, siger er blindgyder, det er fejluddannelser, og rejser stopsignalet for.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

I fru Hanne Severinsens sidste indlæg synes jeg faktisk at hun vovede sig meget, meget langt ud. Hun sagde én ting, som jeg tror vi alle er enige om: at hvis man begynder på en bacheloruddannelse og det er det, man ønsker, så skal man også have lov at begynde på den, og det er helt fint. Problemet er, at der er indført et system, hvor man på visse uddannelser ikke kan vælge andet end bachelor. Den studerende bliver optaget på bachelor og har ikke en jordisk chance for at sige fra starten, at han ønsker at blive kandidat. Det er f.eks. indført på det naturvidenskabelige område. Derfor har vi været nødt til at have den debat om overgang fra bachelor- til kandidatniveau. Den skal sikres, det står vi ved, og det er ikke noget snuoptag eller nogen armvridning på ministeren. Det er simpelt hen en logisk følge af, at man indfører bacheloroptyag allerede fra starten af studiet.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jeg synes nu stadig væk, at hr. Frank Jensen skulle have givet ministeren tid til at vise, at det system, som han foreslog, var godt og alt andet lige kunne give nogle flere uddannelsespladser. Det er vel det, vi alle sammen ønsker. Og jeg kan heller ikke forstå, at hr. Frank Jensen kan acceptere adgangsregulering på alle mulige andre punkter, men at det nu lige pludselig ikke skal gælde for bachelor.

Ebba Strange (SF):

Det er et pænt lille hæfte, ministeren har udgivet, og der er mange plusord i hæftet. Det er det mest positive, jeg vil sige om det, for når man går ned under plusordsoverskrifterne og ser, hvad det egentlig er, ministeren nu vil med de videregående uddannelser, bliver vi straks meget mere skeptiske fra SF's side. Institutionerne skal have større frihed, de studerende mere mobilitet, flere tilbud, kvalitet, internationalisering – alt det er godt nok.

Nu vil jeg så tage fat i nogle af problemerne, og jeg vil med det samme vende tilbage til det

[Ebba Strange]

spørgsmål, som fru Elisabeth Arnold og hr. Frank Jensen drøftede. Når ministeren siger friere optag, opfatter jeg det som en frihed for institutionerne, men ikke for de studerende, og hr. Frank Jensen mente, det også betød friere adgang. Vi har brug for at få ministerens helt klare svar på, hvad ministeren egentlig mener. SF går ind for at ophæve adgangsbeholdningen undtagen på nogle ganske få velbeskrevne områder, hvor uddannelsen er lang og snæver, og vi er ikke tilhængere af, at det skal være op til den enkelte institution, hvem man vil optage. Vi mener, de unge skal have ret til at blive optaget, hvis de opfylder de bestemte forudsætninger, der kræves for at påbegynde en bestemt uddannelse.

Vi er helt klart tilhængere af mere smidige regler for meritoverførsel, men vi tror ikke, at en sådan flytten rundt fra den ene institution til den anden i sig selv sikrer kvalitet i undervisningen. Institutionerne må for vores skyld gerne konkurrere på forskellige måder at løse opgaverne på og på forskellige holdninger, men vi er utrygge ved, at man styrer økonomien på den måde, at pengene følger de studerende – ikke efter om de skifter uddannelsessted, men efter om de gennemfører uddannelsen eller ej – for vi er bange for, at den konkurrence ikke bliver på kvalitet, men på smarte løsninger og høj gennemførelsesprocent.

Med hensyn til det åbne uddannelsesnetværk synes vi, det er godt, hvis de uddannelsessøgende kan sammensætte deres uddannelser lidt mere frit, end tilfældet er i dag. Vi er også tilhængere af åbne uddannelser, hvor voksne kan supplere viden og uddannelse af lidt ældre dato, men med henvisning til den debat, der har været tidligere, vender vi os imod, at unge, der har forladt institutionen med en bachelorgrad og senere ønsker en kandidatuddannelse, skal henvises til åbne uddannelser. Vi er enige i, at en bachelorgrad skal give ret til at påbegynde en kandidatuddannelse.

Derimod går vi helt ind for, at efteruddannelserne skal udbygges, men jeg tvivler på, at ministerens markedsøkonomiske tanker hører hjemme her. Vi mener, at der også skal stilles krav til kvaliteten i efteruddannelsen, og det behøver ikke altid at være sådan, at det billigste tilbud også er det bedste. Der behøver ikke være nogen overensstemmelse mellem den højeste kvalitet og den laveste pris.

Vi er også enige i, at der er brug for flere pladser på de korte videregående uddannelser, og derfor fulgte jeg med interesse den sidste meningsudveksling. Problemet er jo, at ministeren ikke kan lide de eksisterende korte videregående uddannelser. Han ønsker ikke at udanne flere pædagoger og socialrådgivere f.eks., og derfor synes han, han skal opfinde nogle andre korte videregående uddannelser. Og jeg håber, han får mere succes med det, end dengang alle pludselig skulle uddannes til ingeniører med det resultat, at vi i dag har et stort antal arbejdsløse ingeniører rundt omkring. Jeg synes, det er problematisk at tilbyde de unge nogle uddannelser, hvor fremtidsudsigterne er så usikre, som de vil være i nogle af de nye korte videregående uddannelser. Man skulle hellere give de unge tilbud om at komme ind på de eksisterende uddannelser; det er jo det, de gerne vil.

Vi vil gerne medvirke til, at folk med korte videregående uddannelser får større muligheder for at erhverve en kandidatgrad, som lærere og pædagoger i nogen grad kan det på Danmarks Lærerhøjskole i dag. Men vi mener på den anden side, at den slags kandidatuddannelser skal tilrettelægges med dette formål for øje, at man tager hensyn til de forudsætninger, som sygeplejersker og socialrådgivere, og hvad det nu kan være, har i forvejen.

Så kommer vi til ramkestyringen og taxameterprincippet, og dér morede jeg mig godt nok, for nu har jeg diskuteret uddannelsespolitik med undervisningsministeren meget længe, også dengang han var uddannelsespolitisk ordfører for Venstre, inden han blev minister. Og utallige gange har jeg hørt ministeren kritisere Socialdemokratiet og SF for at lave ligemageri i uddannelsen, at alle skulle være lige.

Og så kommer ministeren med et forslag om et 5-årigt klippekort til alle. Jamen, minister, hvad er dog det for noget ligemageri? Det er da ikke alle unge, der gerne vil have en 5-årig uddannelse, der er mange, der er udmærket tilfredse med en 3- eller 4-årig. Til gengæld ville vi da alle sammen nødigt lægge ansvaret for vores sundhed i hænderne på en læge, der kun havde en 5-årig uddannelse, og nogle af de andre kandidatuddannelser kan ikke gennemføres på kortere tid end 6-7 år. Jeg har sjældent set noget lignende, og det morede mig.

[Ebba Strange]

Derfor vil jeg gerne spørge ministeren: Må man sælge ud af de klip? Altså, alle de pædagoger, der kun har brug for 3½ år, må de sælge ud af deres klip til dem, der gerne vil være lærer og naturvidenskabsmænd og sådan noget? Det kunne der jo så laves lidt forretning på, og det vil jeg gerne spørge om.

Og så til det alvorlige med hensyn til klippekortet. Jeg er nemlig bange for, at det vil øge de sociale skævheder i uddannelsessystemet. Det Fri Aktuelt har de seneste par dage haft nogle fremragende artikler, der viser, at den sociale skævhed er øget inden for de videregående uddannelser i den seneste halve snes år, og det tror jeg i høj grad skyldes adgangsbe-grænsningen. Jeg kan ikke bruge så forfærdelig meget tid på det, men alle undersøgelser viser, og både ministeren og vi andre ved, at med et krav om meget høje karaktergennemsnit favoriserer man en bestemt gruppe mennesker, nemlig dem, der kommer fra de læsevante hjem. Efter min opfattelse måtte kandidaterne gerne få en lidt lavere eksamenskarakter, hvis de til gengæld havde lidt mere kontakt til nogle andre miljøer end absolut det dér superintellektuelle. Jeg er virkelig bange for, at den sociale skævhed bliver øget på grund af klippekortet.

Med hensyn til kvalitet og internationalisering tror jeg, at kvaliteten af uddannelserne i meget høj grad afhænger af, at der er ro til fordybelse, et godt klima for kreativt udviklingsarbejde, tilstrækkeligt med ressourcer, og det er ikke lige det, ministerens redegørelse er gennemsyret af. Ministeren vil gennemføre kvalitetskontrol ved at anvende udefrakommende censorer. Jeg afviser ikke udefrakommende censorer, jeg mener også, de kan give en fornuftig tilbagemelding til institutionerne, men jeg mener grundlæggende, at den bedste kvalitetskontrol kommer fra institutionerne selv. Det er dér, man bedst kan vurdere, hvorfor ens udbytte af uddannelsen ikke er godt nok.

En gang imellem får jeg indtryk af, at ministeren glemmer, at styrelsesloven faktisk stadig er i kraft. Jeg ved, at han gerne vil have den afskaffet, men vi vil også gerne have den ændret. Jeg håber, vi en dag kan samle et flertal for et ordentligt styrelseslovsforslag, men ligesom Socialdemokratiet synes vi, det er usmægeligt, at ministeren nu prøver at købe institutionerne enkeltvis ved at love dem det ene og

det andet, hvis de vil slippe taget i styrelsesloven. Og jeg mener, at nogle af de beføjelser, ministeren gerne vil give en stærk leder, er det studienævnenes opgave at tage sig af i dag, og der er faktisk mange studienævn på de videregående uddannelser, som fungerer ganske udmærket, som klarer evaluering, studietilrettelæggelse osv. på en ganske udmærket måde.

Vi er tilhængere af internationaliseringen, vi er tilhængere af, at studerende kan tage en del af deres uddannelse i udlandet, og også af, at der bliver større muligheder for, at udenlandske studerende kan læse ved danske uddannelsesinstitutioner. Vi tror også, at der derigennem kan ske en kvalitetsammenligning, som er frugtbar og nyttig.

Jeg når ikke at sige noget om forskningen i denne omgang, men på det halve minut, jeg har tilbage, kan jeg lige nå at sige generelt, at den helt store åbenhed i forskningen og den helt frie konkurrence er vi også lidt skeptiske over for. Der må være nogle standarder for god forskning, som kan vejlede de studerende til at vælge de rigtige ting, ellers tror jeg ikke, de har tilstrækkelig godt grundlag for at vælge. Og det er jo dyrt at træffe fejlvalg i dag; med ét fjumreår har man simpelt hen ikke råd til at træffe fejlvalg, så derfor tror jeg, det er vigtigt, at der tilrettelægges nogle standarder.

Og selv om ministeren går ind for frihed, skulle han jo nødig gå ind for uansvarlighed på det store område, han har ansvaret for. Så selv om jeg ønsker, at han skal afgive noget af sin centralistiske styring, synes jeg stadig væk, han skulle beholde ansvaret for, at det også er kvalitet, der bliver udbudt i det danske uddannelsessystem.

Køpke Christensen (FP):

Efter vores opfattelse må der ske en væsentlig begrænsning af universiteternes udbud af offentligt betalte tilbuds-fag, så den slags luksusuddannelser ikke længere skal betales af de danske skatteydere.

Når det handler om de helt specielle uddannelser, er det vores opfattelse, at de pågældende studerende må henvises til udenlandske universiteter, hvor vi nok også må erkende, at der kan tilbydes en langt højere kvalitet af undervisning end det opnåelige her i landet.

Med de herskende økonomiske tilstande her i landet er det Fremskridtspartiets opfattelse,

[Køpke Christensen]

at der ikke kan ske en skattheyderfinansiering af flere akademikerfag end de højst nødvendige. Og hvad er så de højst nødvendige? Ja, her tænker vi på de eksportorienterede uddannelser, de teknologiske uddannelser og sidst, men ikke mindst, de medicinske uddannelser.

Vi må erkende, at med hensyn til de videregående uddannelser er der inden for visse områder et så stort overskud af kandidater, at selv om vi i en årrække gennemførte et totalt stop for tilgang af nye studerende, ville vi alligevel have overskud af færdiguddannede. Dette skyldes den helt forfejlede uddannelsespolitik, der er blevet ført her i landet. Man har bare brugt los uden hensyntagen til balancen mellem udgifterne og de indtægter, erhvervslivet har mulighed for at skaffe, og det er nu engang erhvervslivet, som skal skaffe de nødvendige midler. Man kunne også vende det om og sige, at de urimeligt høje uddannelsesudgifter har været medvirkende til at øge omkostningsniveauet, så vores konkurrenceevne yderligere er blevet forringet.

Det er vores opfattelse, at i det omfang det offentlige skal finansiere de længere videregående uddannelser, skal der laves en overordnet behovsvurdering, før der oprettes studiepladser. Vi ser i den forbindelse gerne, at adgangen til disse uddannelser sker gennem optagelsesprøver, hvor alle uden undtagelse skal kunne tilmelde sig uden krav om bestemte skolekundskaber, med andre ord noget i retning af det system, der eksisterer på Journalisthøjskolen i dag. De, der ikke består optagelsesprøven, skal have mulighed for alligevel at blive optaget; hvis de selv kan betale eller kan få legater og tilskud fra virksomheder eller lignende, så er det helt o.k. Det giver også mulighed for, at man kan vælge at studere i udlandet uden offentlig støtte.

Generelt afviser Fremskridtspartiet at betale for et umådeholdent stort antal studerende, der uddannes til arbejdsløshed. Hensynet til ungdommen kræver, at de ikke skal lokkes til at studere et fag, der sikrer dem en plads i arbejdsløhedskøen.

På de områder, hvor det offentlige betaler uddannelsen, synes Fremskridtspartiet, at forslaget om en taxameterordning, hvor tilskuddet følger den enkelte studerende, er en fremragende idé, men det vil være fuldstændig grotesk at tilnærme sig de værste planøkonomiske

tilstande, hvis man fastlægger systemet for flere år ad gangen, som det har været diskuteret her fra talerstolen i dag. Her må vi kræve, at uddannelsesinstitutionerne skal være effektive og oppe på mærkerne for at få elever og dermed tilskud.

Med hensyn til internationaliseringen vil jeg koncentrere mig om EF, altså fri uddannelse inden for De Europæiske Fællesskaber, og her har vi mange kritiske bemærkninger til hele grundstrukturen, ideologien på området. Det hele er ved at udvikle sig i retning af en central styring fra EF-Parlamentet, og dette centrale styringsmoment har intet med ikkesocialistisk, frihedsorienteret politik at gøre, heller ikke når det drejer sig om uddannelsesområdet. Det er ren socialisme.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Hr. Køpke Christensen beskrev helt klart, at Fremskridtspartiet synes, at der er alt for mange højtuddannede folk her i landet, som går rundt og ikke laver noget. Der er for mange studenter, som fylder op på institutionerne, det er for dyrt, og det er luksusuddannelser. Det var præcis det udtryk, hr. Køpke Christensen brugte.

Jeg må forstå det sådan, at hr. Køpke Christensen er modstander af den udvikling, som er beskrevet så udmærket i redegørelsen: at flere og flere unge efterhånden har mulighed for at få en videregående uddannelse. Jeg vil gerne have hr. Køpke Christensen til at svare på, om han tager afstand fra den udvikling, hvor en større og større del af ungdommen får mulighed for at gennemgå en højere uddannelse.

Og så vil jeg gerne spørge: Hvis det er sådan, at man ikke mener, at den udvikling har været rigtig, hvor skal man så begynde at skære? Hvor skal man begynde at frasortere folk? Skal det være i den gamle mellemskolestil, hvor man foretog den første sortering efter 5. klasse, den anden sortering efter 4. mellem, altså inden gymnasiet, og den tredje sortering efter studentereksamen, så man nåede frem til en lille bitte, tynd elite, som fik lov til at gennemgå disse åbenbart helt unødvendige luksusuddannelser. Er det det system, Fremskridtspartiet gerne vil have tilbage?

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Når jeg udtaler mig provokerende med hensyn til luksusuddannelser, er det naturligt, fordi vi ved, at der uddannes en hel del på de videregående uddannelser, der ikke er brug for bagefter. F.eks. ved vi, at der er kæmpestor arbejdsløshed blandt cand.mag.er, og derfor bør vi ligesom tage de ting ad notam, der sker ude i erhvervslivet, undersøge, hvad der er brug for i erhvervslivet, og koncentrere os om de uddannelser, hvor der er mulighed for beskæftigelse, når man har afsluttet sin uddannelse. Det er det, det hele handler om. Man skal passe på, at man ikke bare siger til de uddannelsessøgende, at de må tage, lige hvad de vil. Vi har også hørt her fra talerstolen i dag, at man er interesseret i at forsøge at få en styring her, og det er jeg selvfølgelig positiv over for.

Jeg mener bare, at der stadig væk er en stor pukkel af færdiguddannede, der ikke kan få arbejde, og det synes jeg absolut ikke er sjovt, selv om fru Elisabeth Arnold står og smiler ad det. Jeg synes, det er ret alvorligt.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Myterne trives, og hvis der ikke er nogen, der imødegår dem, får de jo lov at leve i endnu flere år.

Jeg vil godt sige til hr. Køpke Christensen, at jeg tror, at Fremskridtspartiet snart skal revurdere deres ideer om magistre og deres arbejde andre steder end de traditionelle, nemlig gymnasieskolen og undervisningssektoren i øvrigt. Jeg tror, ministeren vil give mig ret i, at i Dansk Arbejdsgiverforening og i industrien er man utrolig glad for de magistre, der er kommet ind i den private sektor som informationsmedarbejdere og informatikmedarbejdere. De får store opgaver med udvikling af eksportmarkeder, fordi de har kendskab til fremmede landes kultur, sprog osv. Vi skal passe på, hr. Køpke Christensen, at vi ikke går rundt med nogle forestillinger om, at vi skal uddanne folk til specielle placeringer på arbejdsmarkedet, for i et dynamisk samfund som det danske er arbejdsmarkedet heldigvis meget mere differentieret. Så prøv at tage kontakt med folk, der ved noget om det, og slet så det afsnit i talen næste gang.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Hr. Køpke Christensen anbefalede os at lytte til erhvervslivet. En kendt erhvervsleder i Danmark har sagt, at det er ligegyldigt, hvilken uddannelse de unge får, bare de får en uddannelse. Alene derved bliver de kvalificerede til at klare et arbejde, til at løse nogle opgaver, til at tage et ansvar. Og hvis man endelig skal tale om et vigtigt fag, er det kulturhistorie, for det er det, der sætter dem i stand til at begå sig ude i den store verden. Så hvis vi skal lytte til erhvervslivet, skal vi opgradere magisterkonferens i kulturhistorie.

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Nu skal vi jo ikke tage hensyn til, hvad en enkelt erhvervsmand har udtalt, det er jo ikke det, det drejer sig om her i dag. Og selvfølgelig skal vi have vore egne holdninger.

Jeg vil gerne sige til Socialdemokratiet, at når vi taler om magistre, så ved jeg godt, at erhvervslivet også kan bruge magistre, men var det ikke en idé, hvis vi her fra Folketinget sagde, at vi styrer uddannelserne således, at vi prioriterer de uddannelser, der er mest relevante i forhold til erhvervslivet? Det er da klart, at på visse områder indebærer magisteruddannelsen virkelig en fordel for erhvervslivet, men andre steder kunne undervisningen måske revurderes, hvis man vidste, at de pågældende skulle ud i erhvervslivet bagefter.

Jeg kender adskillige arbejdsløse cand.mag.er, og jeg er klar over, at der er visse ting, de godt ville have haft med i uddannelsesforløbet, fordi de kunne bruges i erhvervslivet. Vi ved på forhånd, at de kommer ud i arbejdsløshed, hvorfor så ikke stoppe op og sige: Det kan ikke lade sig gøre, I må altså tage en anden uddannelse, eller også må vi prøve at revurdere de eksisterende uddannelser.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg kan love, at det bliver den sidste i denne omgang.

Det kan ikke nytte noget, at hr. Køpke Christensen fremhæver, at han kender adskillige magistre, der ikke har et job. Arbejdsløshedsstatistikken taler sit tydelige sprog. Det er de

[Elisabeth Arnold]

ufaglærte, der er hårdest ramt af arbejdsløshed, ikke dem, der har en uddannelse.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Frank Jensen for en kort bemærkning, og så sagde fru Elisabeth Arnold i øvrigt, at det var hendes sidste korte bemærkning i denne omgang. Det siger jeg bare.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg vil gerne sige til hr. Køpke Christensen, at det helt afgørende – og her er jeg meget enig med fru Elisabeth Arnold – det er ikke, hvilken uddannelse folk tager, det er kvaliteten af uddannelsen, der er helt afgørende, både for mulighederne for at få et job bagefter og for at kunne bruge uddannelsen på længere sigt, løbende blive bedre kvalificeret. Det helt afgørende er, at fundamentet er på plads, og at der er kvalitet i det.

De langvarige uddannelser er i høj grad medvirkende til at få en videnskabelig metode, et akademisk metodeapparat ind i kroppen, så man også lærer at gå dybt ind i et specielt område. Nogle vælger humaniora, nogle vælger erhvervsøkonomi, nogle vælger nationaløkonomi, teknik og naturvidenskab, men det er i høj grad metoden, som erhvervslivet efterspørger.

Det drejer sig jo ikke bare om den enkelte arbejdsgiver, så derfor skal hr. Køpke Christensen også tage en snak med Dansk Arbejdsgiverforening, som har været med i arbejdet med at ændre holdningen og traditionen i erhvervslivet om kun at se meget snævert på de kvalifikationer, man vælger folk ud fra. Jeg tror, at både hr. Køpke Christensen og vi andre vil være vidne til denne udvikling i årene fremover.

Det afgørende er simpelt hen, at vi ikke taber nogle generationer på gulvet, fordi vi er for fedtede med at give dem mulighed for at få et ordentligt fundament for deres videre karriere her i livet, nemlig en egentlig uddannelse. Derfor er det så bedrøveligt, at vi afviste 22.000 ansøgere i sommer, og derfor er det så vigtigt, at vi får sat en proces i gang, så vi kan få afviklet det rædselsfulde adgangsbeholdningssystem.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Køpke Christensen for en sidste kort bemærkning i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Jeg er da glad for, at Socialdemokratiet er enig med Fremskridtspartiet i, at vi må tage hensyn til, hvad erhvervslivet har brug for. Man må ligesom strukturere uddannelsen, så den får et indhold, der kan bruges senere, og jeg forstod, at det også var Socialdemokratiets holdning.

Den radikale bemærkning om, at det er de ufaglærte, der har den største arbejdsløshedsprocent, er da ganske rigtig. Men i spørgsmålet om faglærte og ufaglærte må vi også samtidig holde os for øje, at selv om vi gav alle og enhver her i samfundet en eller anden uddannelse, ville der stadig væk være en stor arbejdsløshed. Selvfølgelig skal folk have en uddannelse, ingen tvivl om det, men vi må indrette de uddannelser efter, hvad der er brug for. Og jeg har da forstået, at det er de øvrige ordførere enige i, så jeg kan i hvert fald ikke se den store uenighed omkring det problem.

Bente Juncker (CD):

Jeg vil starte med at sige til hr. Køpke Christensen, at man har egentlig altid indrettet sig efter, hvad der var brug for. Jeg kan huske, at i 1970'erne og 1980'erne var der brug for ingeniører, men nu er markedet mættet med ingeniører. Man kan komme ind på DTH med en utrolig lav eksamenskarakter, men hvad nytter det, hvis man uddanner til arbejdsløshed? Og dengang sagde man også, at man styrede tingene.

Jeg vil gerne sige til ministeren, at jeg synes, det er en god redegørelse, den er flot på næsten alle punkter. Der er enkelte af punkterne, jeg ikke rigtig ved hvordan ministeren vil klare i praksis, men det er jo noget, vi kan tale om hen ad vejen. Men stort set er den flot, CD har egentlig kun rosede bemærkninger til den, og jeg ser den som et forsøg fra ministeren på at bane vejen for, at Danmark kommer godt ind i det indre marked, ligesom man har gjort det på skatteområdet.

For mig at se er kodeordene i redegørelsen kvalitet og lederskab. Det gennemgående tema er, at Danmark skal tilpasse sig, vi skal have nogle kvalificerede medarbejdere, vi skal sam-

[Bente Juncker]

arbejde med erhvervslivet, og vi skal forske på den bedst mulige måde.

Det er klart, at der er mange Venstrebe- mærkninger i redegørelsen, men det kan man jo ikke bebrejde en minister, der er medlem af Venstre. Men når man har siet alt det fra, er det jo rigtigt, som fru Ebba Strange sagde, at den er lidt mere spændende end de fleste af de redegørelser, som forskellige ministre lægger frem her i salen.

Ministeren lægger som sagt vægt på kvalitet og ledelse, og det ser jeg som et udtryk for et ønske om, at vi skal kunne klare os internationalt. Vi skal sørge for, at vort uddannelsessystem er på højde med udlandets, vi skal sikre den nødvendige efteruddannelse, og vi skal sørge for, at forskningen er i top.

Ministeren beskæftiger sig meget i redegørelsen med åben uddannelse, og jeg kan være enig i, at det er en god ting. Nu har vi bl.a. diskuteret bacheloruddannelsen i dag, og jeg må sige, at jeg synes også, det er dårligt, at når man tilmelder sig et bestemt studium, kan man ikke gå videre. Men kernen i ministerens forslag er jo netop, at hvis man ønsker en overbygning på den uddannelse, kan man tilmelde sig en åben uddannelse, og det er bestemt ikke kritisabelt, at man giver et sådant tilbud, når der står over 20.000 på venteliste. Hvis det er en kandidateksamen, man ønsker, skal man selv betale, eller måske kan virksomheden betale for én, så man kan komme i gang. Det kan jeg ikke indvende noget særligt imod.

Men når vi kommer til taxameterprincippet, som ministeren beskriver i redegørelsen, kan jeg ikke forstå, hvordan ministeren vil få det til at fungere. Det er i orden, at vi har et taxameterprincip på SU, men nu skal de studerende altså udstyres med et 5-årigt klippekort, og hvad så? Hvad nu, hvis uddannelsen tager længere tid, hvordan skal det så foregå i praksis? Det er vi meget spændt på at se et bud på.

Og hvordan vil det gå med forskningen? Hvordan vil ministeren garantere, at de »små« uddannelser stadig væk bliver sikret? Jeg betragter faktisk det system som lidt af en genvej til at fastslå, at vi har for mange universiteter i Danmark – det er jeg ganske vist også helt enig med ministeren i – men ligger der det i det, at hvis X-by Universitetscenter lige pludselig mangler elever, er det meningen, at man skal kunne lukke det fra ministeriets side, eller hvad?

Jeg er enig med ministeren i, at det kan være udmærket, men det er altså at sige tingene bagvendt. Skal vi lukke et par universitetscentre, så lad dog Folketinget selv tage beslutningen, hvis der ellers er nogen herinde, der tør. Det tror jeg nu ikke, for vi ved jo, hvilken ballade de pågældende ville få med vælgerne. Men jeg ser det altså som lidt af et styringsinstrument: Er I ikke gode nok, venner, jamen så bliver I helt automatisk udsultet, for nu sørger vi for osv. Eleverne er kvikke nok, de skal nok søge derhen, hvor de får den bedste undervisning.

Jeg er også enig med ministeren i, at vi skal styrke censorkorpset, at vi skal styrke ledelsen, og at vi frem for alt skal samarbejde med de aftagere, vi har, nemlig erhvervslivet.

Jeg var på en glimrende konference med Dansk Arbejdsgiverforening, og dér blev simpelt hen sagt, at de kandidater, man ønskede, skulle kunne dansk, og det kan de vel, men de skulle også kunne teknikersproget, der er engelsk, og et eller to fremmedsprog. Nu har vi lige haft en debat om folkeskolen, og jeg tør næsten ikke nævne det, men jeg gør det alligevel, for det er i folkeskolen, grundlaget skal lægges for de studenter, de studerende, de forskere og de undervisere, vi vil have. Det er dér, vi allerede skal planlægge, som ministeren i øvrigt ganske dygtigt gør, forsøgsundervisning, for at vi kan få nogle flere, der kan fremmede sprog.

Så bliver jeg nødt til at bevæge mig lidt over til forskningen. Hvordan mener ministeren at forskningen vil blive med taxameterprincippet? Som jeg sagde før, kunne jeg forestille mig, at der var nogle, der blev udsultet. Jeg kan ikke rigtig forestille mig, hvordan de små forskerenheder, det, som man kalder grundforskningen, skal kunne fungere i et system med taxameter. Hvor mange penge skal der bindes i halen på forskningen?

Det, CD overordnet vil sikre, er, at der først og fremmest bliver forsket i grundforskningen i alle arter inden for universiteter og højere læreanstalter, men vi er også glade for, at ministeren skriver i sin redegørelse, at dér, hvor forskningen er bedst, skal man selvfølgelig prioritere og forske endnu mere, bruge kræfterne dér og så simpelt hen droppe de steder, hvor forskningen er dårlig. Det betyder, at vi må ændre ledelsesprincipperne, og det fører mig ind på styrelsesloven.

[Bente Juncker]

Jeg er nødt til at sige til ministeren, at jeg synes, hans redegørelse giver indtryk af, at han har tænkt, at han nok ikke kunne komme igennem med en styrelseslov, når han har siddet 9 år som minister, uden at det er lykkedes, men at det nok går, når han nu har lavet disse frie universiteter og har stillet nogle ting op i denne redegørelse. Jeg er nødt til at sige til ministeren, at jeg synes, at ministeren skulle mande sig op og komme med et nyt styrelseslovsforslag, for efter det, ministeren har skrevet her om ledelse, forskning osv., tror jeg, at et flertal i Folketinget vil være enig, hvis de lægger det meste af det 1968-bævl væk, som ingen alligevel tror på, det er jo fortabt. Ove Nathan skrev også i Information for nylig, at det er der altså ingen der retter sig efter mere.

Der er ingen, der retter sig efter styrelsesloven. Sydjysk Universitetscenter har en bestyrelse, og de andre universiteter bekendtgør mere eller mindre, at de ikke retter sig efter den. Var det så ikke på tide at få nogle af de gode ledelsesprincipper ind i en styrelseslov, så man kan placere det ledelsesansvar, ministeren skriver så smukt om i redegørelsen, eller skal det ind ad bagvejen?

Jeg bliver nødt til at spørge ministeren om det, for jeg synes, det er vigtigt, at dekaner osv. finder ud af, at det er dem, der har ansvaret. Det er altså ikke de studerende, der bestemmer, og man behøver ikke at holde lange møder om, hvad der skal undervises i, hvor meget der skal undervises, hvad der skal forskes i, og navnlig hvad der ikke skal forskes i.

Jeg synes, ministerens redegørelse er glimrende, den er nærmest fremragende på dette punkt, men ministeren må prøve at handle lidt efter de ord, han skriver. Lad os få et forslag til en ny styrelseslov, og hvis det bliver stemt ned, ved vi, at der stadig er nogle herinde, der drømmer om 1968, men så må ministeren prøve til næste år.

Elisabeth Arnold (RV):

Redegørelsen om et åbent marked for videregående uddannelser er blevet rost af nogle i dag, kritiseret af andre, og det er blevet sagt, at den er smukt præsenteret. Der er mange Venstreord i, sagde fru Bente Juncker, men hvis man pillede alle Venstreordene fra, var der såmænd mange fornuftige ting i den.

Jeg har fundet det mest karakteristiske ved denne redegørelse på forsiden af den; der står nemlig allernederst »Undervisningsministeriets småtryk 1«. Det kan blive interessant at se, hvor mange kapitler der kommer. Jeg synes, der er mange plusord i denne redegørelse. Det er selvfølgelig smukt med alle disse plusord, det spænder forventningerne højt, men i mange tilfælde synes jeg, der er tale om falsk varebetegnelse. Jeg er ked af al den brug af frihed, friere valg, friere udbud, fordi det ligesom signalerer, at der nu også bliver fri adgang til flere uddannelser for de studerende, og det er ikke det, der ligger i redegørelsen.

Der er i øvrigt spændende ting i redegørelsen, som jeg synes vi skylder ministeren et bud på. Allerførst vil jeg sige om baggrunden for redegørelsen, at der tydeligt står, at den såkaldte grønthøstermetode har udspillet sin rolle, og det vil vi gerne fra radikal side sige at vi er glade for at ministeren har opdaget.

Grønthøstermetoden duer ikke mere. Der har igennem de sidste 9 år været skåret kraftigt ned på rammebevillingerne, der har været foretaget produktivitetstigninger samtidig med, at man har optaget et øget antal studerende, og man har stillet meget store krav til omstillingsniveauet på de videregående uddannelsesinstitutioner. Jeg synes, de har klaret det fantastisk flot. De har i virkeligheden klaret en produktivitetstigning på 20 pct., og det er der ikke ret mange offentlige institutioner der har kunnet gøre dem efter.

Der er strammet meget, men jeg mener, at grønthøsteren nu har kørt så længe, at den er nede ved jorden, og hvis der skal gøres mere for uddannelsessystemet, må der flere penge til. Derfor vil vi heller ikke være med til at fortsætte med grønthøsterbesparelser på det kommende års finanslov; det har vi meldt ud for længe siden, og det fastholder vi. Det er bare for at få sat den ting på plads med det samme.

Et af ministerens forslag i redegørelsen er, at de studerende skal kunne »stemme med fødderne« eller »sive« med deres penge fra den ene uddannelsesinstitution til den anden. Vi er meget betænkelige ved, at man uden videre giver los for at kunne »stemme med fødderne« og kunne »sive«, for hvad bliver betingelserne, og hvad vil praksis blive? Hvordan skal institutionerne planlægge? Hvordan skal institutionerne leve op til de krav, som ministeren stiller

[Ellisabeth Arnold]

til dem om, at de skal få så mange som muligt igennem systemet så hurtigt som muligt uden unødigt spild og uden unødige slinger i valsen? Hvis institutionen planlægger sin undervisning og pludselig opdager, at alle de studerende har »stemt med fødderne«, hvad skal den så gøre? De krav, man stiller til undervisningsinstitutionerne, er uforenelige med de tilbud om frihed, man giver til de studerende. Det er allerede i dag muligt for studerende at skifte fra én uddannelsesinstitution til en anden, og der står da også i redegørelsen, at en institution skal acceptere at optage en studerende.

Derfor vil jeg gerne spørge ministeren, hvad betingelserne bliver for, at en institution skal acceptere at optage en studerende. Den frihed og de rammer, der ligger om den, vil jeg meget gerne have nærmere belyst. I virkeligheden er den største hindring for den frie bevægelighed og for den store frihed på uddannelsesområdet i dag den koordinerede tilmelding og adgangsbegrænsningssystemet. Dér er vi ved kernen, og jeg vil gerne spørge: Vil ministeren prøve at få større frihed og bevægelighed ind i systemet ved at ændre på adgangsbegrænsningssystemet eller ved at skaffe den fornødne kapacitet? Det synes jeg er et rimeligt spørgsmål at stille, når der kan konstateres den modstrid mellem ønsket om større frihed og de store krav til institutionerne om kolossal effektivitet.

Et åbent uddannelsesnetværk er vi derimod meget godt tilfreds med. Det system, der foreslås, er, at man i højere grad kan opbygge sin uddannelse, som man selv ønsker det, og at man ikke får blokeret sine ønsker om at få en uddannelse senere hen. Det er et fantastisk vigtigt princip. Der må ikke være blindgyder i uddannelsessystemet, man skal kunne komme videre, og man skal på et senere tidspunkt i livet kunne vende tilbage. Jeg synes, det er fint, at det er kommet til at stå på tryk, og det kan vi kun kreditere ministeren for. Vi har et enkelt problem, og det er den åbne uddannelse. Man kunne få den mistanke, at ministeren ville bruge den åbne uddannelse som en del af en uddannelse, der stedse skulle overtage en større og større del af overbygningsuddannelserne – også af kandidatuddannelserne – og jeg vil gerne have ministeren til at afkræfte, at det skulle være ministerens mening.

Vi er glade for begrebet »åben uddannelse«. Vi synes, ligesom en af de tidligere ordførere

sagde, at den åbne uddannelse er et supplement, der for os at se kan være en ventil for dem, der ikke kan tilpasse sig det almindelige lange uddannelsesforløb, men som gerne vil ud og måske kan klare lidt på deltid ved siden af. Men den åbne uddannelse må aldrig blive et bombekrater i hele uddannelsessystemet, sådan at overbygningerne i virkeligheden fjernes totalt fra den almindelige kandidatuddannelse, så vi kun har åben deltidsuddannelse med fuld brugerbetaling tilbage. Den udvikling ser Det Radikale Venstre overhovedet ikke nogen vej for, det ønsker vi ikke at medvirke til, så jeg vil gerne have ministeren til at bekræfte, at det er ikke det, der er meningen.

Flere tilbud om korte uddannelser har vi faktisk diskuteret flere gange i forbindelse med optagelseskriterierne, og jeg skal kun bemærke, at de 5.000 ekstra uddannelsespladser som beskrevet i redegørelsen kun er på det helt korte sigt. Det er uddannelsespladser, der allerede foreligger en principiel aftale om, og vi skal udmønte dem i typer af uddannelser. Vi er selvfølgelig parat til at være med til at skaffe en løsning og skaffe finansiering, men en langsigtet plan for, hvordan hele dette område skal udvikle sig, har vi stadig væk til gode.

Forenkling og rammestyring efter taxameterprincippet er det næste forslag.

Vi synes ikke, det er klart, hvad ministeren mener med taxameterprincip. Taxameterprincip bruger man i øvrigt i systemer, hvor man har en vis brugerbetaling, og så betaler man efter, hvor meget man trækker på systemet. Man skal betale efter de trin, man bruger, men det kan ikke være ministerens mening, at man skal bruge det samme princip i uddannelsessystemet.

Fru Bente Juncker beskrev sådan set meget godt før, hvad der kunne ske i en uddannelsesinstitution, hvis man lod uddannelsesklyppekortet være retningsgivende for, hvordan uddannelsen skal planlægges.

Man kan også forestille sig et typisk forløb som det, der står beskrevet her: en person på mellemuddannelse eller bacheloruddannelse, der har erhvervsarbejde, supplerer under åben uddannelse og afslutning på kandidatniveau på fuldtid. Det er et typisk forløb.

Man kunne også forestille sig, at man efter en forudgående uddannelse begyndte på en supplerende uddannelse, og når man så var i

[Ellsabeth Arnold]

år fra afslutningen, var uddannelsesklippekortet brugt op, og at man så måtte gå over på åben uddannelse, fordi der ikke var mere uddannelse tilbage til én. Mener ministeren virkelig, at det skal forstås sådan? Kan det være rigtigt, at en enkelt uddannelsesinstitution skal prøve at analysere sit studentermateriale og sige: Nu har vi 3 næste år, der skal på åben uddannelse, for deres klippekort er løbet ud, vi har 10, som løber ud om 2 år, og 15, som løber ud om ½ år? Det kan da ikke være meningen. Det må da være sådan, at hvis man er begyndt på en uddannelse, som er et afsluttet hele, skal man også have tilbudet om at få den uddannelse i den periode, uddannelsesforløbet normalt tager. Åben uddannelse skal være forbeholdt dem, der har forladt systemet, men stadig væk ønsker at kunne tage en del af uddannelsesydelseerne på deltid med brugerbetaling.

Vi er meget skeptiske over for taxametersystemet, og vi kan ikke se, at det er forklaret særlig grundigt i redegørelsen, men vi siger mange tak for signalet om den flerårige fastlæggelse af rammerne. Hvis ministeren kommer med bare den mindste antydning af invitation til os om at deltage i forhandlinger om flerårige rammer for dette område, siger vi ja tak. Så vil vi komme, uanset på hvilket tidspunkt af døgnet ministeren inviterer os, det kan jeg godt love.

Jeg vil ikke sige så frygtelig meget om forskningen. Jeg synes, det afsnit, der er om forskningen, er tyndt, og jeg savner virkelig en god diskussion om, hvad der skal ligge i den ny forskeruddannelsesreform. Hvornår får vi et forslag til en forskeruddannelsesreform fra ministerens hånd, som vi i Folketinget kan om ikke tygge drøv på så i hvert fald læse på, forholde os til og diskutere i et politisk forum? Vi har disse forskellige forslag, som har været til høring, og som er fundet på Odense banegård, eller hvor de ellers kan være fundet, men der ligger faktisk ikke noget på nuværende tidspunkt på Folketingets bord. Kan vi ikke få det snart, så vi kan komme videre med arbejdet?

I den forbindelse vil jeg gerne sige, at man kunne få den mistanke, at ministeren var ved at frigøre forskningen fra uddannelsen. Den måde, man ifølge ministerens redegørelse skal budgettere på, er, at man skal bruge taxameterprincippet til at planlægge uddannelsen, og så skal man i øvrigt planlægge og budgettere

forskningen særskilt. Det kunne betyde, at man var ved at fjerne forskningen fra uddannelsen, og jeg vil gerne complimentere den konservative ordfører, fordi hun så klart sagde, at De Konservative fortsat ønsker, at der skal være en tæt kobling mellem forskning og uddannelse på de videregående institutioner. Jeg vil gerne have, ministeren svarer på, om det også er hans opfattelse.

Lysholm Christensen (KRF):

Undervisningsministerens redegørelse om et åbent marked for videregående uddannelser er et spændende og visionært bidrag til debatten om de videregående uddannelser, og redegørelsen kan forhåbentlig også på visse punkter danne basis for lovgivning på området.

Jeg vil også gerne indledningsvis sige, at det er en fornøjelse at få sådan et skrift i hånden, som har en pæn layout og en pæn indbinding. Selvfølgelig kan en pæn indbinding somme tider skjule et dårligt indhold, men det synes jeg ikke man kan påstå i dette tilfælde.

Frihed, bevægelighed, åbenhed og effektivitet er bærende begreber i redegørelsen, og det er begreber, som vi i Kristeligt Folkeparti kan tilslutte os og finder væsentlige netop i forbindelse med dette område.

Det er på tide, at der bliver gjort op med 1970'ernes uddannelsestænkning. Med de krav, der stilles både nationalt og internationalt, må der lægges nye linjer i uddannelsespolitikken, og ministeren har her spillet ud med nogle visionære tanker, som vi synes er spændende og brugbare.

Vi skal også altid være opmærksom på at udnytte de økonomiske midler bedst muligt. Jeg synes, at vi er kommet langt de senere år. Vi får rent faktisk megen undervisning og uddannelse for kronerne, men der er givetvis områder, hvor der stadig væk kan hentes noget ind ved effektivisering og fleksibilitet.

Jeg skal knytte en enkelt kommentar til taxameterprincippet, der har været et nyttigt instrument til styring af institutionernes økonomi, og nu foreslås princippet videreført som en slags klippekort også for de studerende. Det kan der vel være god fornuft i til en vis grænse, men jeg ser alligevel, at der er to principper, som let vil komme til at kolliderer med hinanden. Man taler om bevægelighed og fleksibilitet, om, at man skal have mulighed for at skifte

[Lysholm Christensen]

studium, men denne mulighed er yderst be- grænset, hvis der kun er få muligheder for at få ekstra klip i forbindelse med et studieskift. Hvis vi skal i gang med et sådant klippekort, skal der være rimelige økonomiske muligheder for også i praksis at kunne skifte til andet stu- dium.

Vi ser også gerne, at der bliver friere udbud og friere optag på institutionerne. Det er no- get, som har været drøftet meget i dag. For os at se har det først mening, hvis det også i virke- ligheden betyder friere optagelsesmuligheder for den studerende. Det er ikke kun en frihed, der skal gælde for institutionen, den må også gælde for den studerende. Vi ser det gerne, som vi tidligere har sagt, kombineret med stop- prøver, sådan at studiet, hvis det ikke indfrier forventningerne, kan afbrydes og den stude- rende kan begynde et nyt sted og give plads for en ny studerende på det første sted. Vi ser ger- ne, at der er friere muligheder på dette områ- de.

Der er et sted, hvor jeg mener, det er nød- vendigt at sætte en bremse på ministerens øn- ske om at slippe de liberale markeds kræfter løs, for hvis de virkelig bliver sluppet løs på det område, vil der ganske givet blive visse højtspecialiserede områder, som kommer i klemme, idet de områder, som kun tiltrækker få studerende, ikke vil være særlig attraktive at satse på for uddannelsesinstitutionerne. Hvad med visse humanistiske specialer? Der må væ- re visse krav om udbud og om forskning. Det kan ikke helt overlades til de frie markeds- kræfter at bestemme, hvad der skal forskes og undervises i.

Endelig et par ord om styrelsesloven. Det er bestemt at håbe, at der snart kan skabes et fler- tal i Tinget for en ændring af styrelsesloven. Det er på høje tid, for den trænger virkelig til at blive revideret, og på det område må jeg si- ge, at ministerens tanker, som de er skitseret i redegørelsen, er et vældig godt udgangspunkt for videre drøftelser. Til slut vil jeg blot sige, at bortset fra visse løsslupne liberale tanker fin- der Kristeligt Folkeparti, at redegørelsen er både god, konstruktiv og visionær.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne sige tak for alle de faldne be- mærkninger, som er til stor hjælp, når vi nu i

ministeriet skal lægge op til de kommende års politik for de videregående uddannelser og forskningen.

Redegørelsen er tænkt som en service over for Folketinget, over for institutionerne og over for de studerende. Derfor er der medtaget elementer, som allerede gælder og er i kraft. Det har måske skabt lidt forvirring, men jeg mener ikke, det vil være rimeligt kun at nævne de nye ting, for tanken var at give en samlet fremstilling af de overordnede rammer og spil- leregler, som regeringen mener bør gælde de kommende år.

Der er behov for langsigtet, konsekvent tænkning, og det har jeg i redegørelsen givet en række begrundelser for i det indledende af- snit om udviklingstendenser.

Redegørelsen giver derefter et bud på, hvad vi skal sigte på, og det gives i samlet form. Hensigten er at løfte debatten op over de detal- jer og delsørgsmål, som vi har haft en tendens til at pindehugges om stykke for stykke. Hen- sigten er også at undgå de tendenser til slingre- kurs, som der måske på grund af manglende gensidig orientering mellem regering og Folke- ting har været. Tænk blot på den årlige forde- ling af antallet af pladser på institutionerne, som har givet en utålelig slinger.

Jeg foreslår af samme grund, at vi politikere nu holder op med at blande os i detaljer, at vi koncentrerer os om at fastlægge de overordne- de mål og rammer, at vi viser institutionerne og de studerende større tillid, og at vi lader dem udfylde rammerne i et samarbejde også med aftagerne.

Der har været rejst en del kritik af de videre- gående uddannelser. De studerende udtrykker ofte utilfredshed med undervisningskvaliteten. Aftagerne, mange ansatte og studerende klager over, at styrelsesloven er for tung, for bureau- kratisk og bremsende for omstillingen. Nogle påstår også med næsten rituelle besværgelser, at ministeriet styrer planøkonomisk og centra- listisk som i Østeuropa før murens fald. Dette sidste er naturligvis forkert, men jeg tager det som en kærkommen støtte til bestræbelserne på at få mere decentralisering, brugerstyring og selvforvaltning og alt det andet, som er nævnt i redegørelsen. Jeg har så at sige villet befri mig for enhver beskyldning om, at det var mig, der ønskede denne topstyring fortsat.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Vi har et indlysende behov for ikke bare at sikre, men også at hæve kvalitetsniveauet i uddannelserne og forskningen, og da vi vist alle er enige om, at det ikke kan ske på kommando, bliver vi altså nødt til at overveje, hvilke mekanismer vi kan introducere til fremme af kvaliteten. Vi skal udvikle vore videregående uddannelser fra båse til netværk, men det betyder ikke, som nogle med rette har udtrykt bekymring for, at vi nu skal kommandere institutionerne til at opdele enhver uddannelse i små bidder; det er alene en mulighed, der tilbydes. Det er ikke ministeriet, der nu skal udbyde alting i små bidder som åben uddannelse, det er frit optag, der foreslås, og det vil sige, at hvis en institution selv vil udbyde en del af en uddannelse som deltidsuddannelse og der er så mange studerende, som vil melde sig, at det kan betale sig for institutionen at tilbyde undervisning, så vil pengene falde.

Overalt, hvor der er nogle, der vil tilbyde undervisning, og nogle, der vil tage imod den, vil pengene falde. Det er det, der er meningen med frit optag. Der er ikke tale om totalt fri adgang, for så risikerer man, at der er en enkelt studerende på Odense Universitet, som vil læse et eller andet obskurt, og det kan vi ikke kommandere Odense Universitet til. Det må afhænge af, om der er tilstrækkelig mange, som vil melde sig, og om der er nogle lærere, som vil tage opgaven op, men hvis der både er elever og lærere, som vil arbejde med det, så kommer pengene til institutionen. Sådan skal det forstås, og jeg er meget glad for at få lejlighed til at præcisere det.

Der har været stillet en masse smadder gode spørgsmål. Jeg skal prøve at løbe dem hurtigt igennem og beder om undskyldning for, at jeg har måttet lytte så intenst efter, at jeg ikke har kunnet systematisere svarene, så de kom i en logisk rækkefølge. Det bliver altså en lidt tilfældig rækkefølge.

Hr. Frank Jensen og andre spurgte, hvad der egentlig menes med dette uddannelsesklippekort, og hvordan det kan forenes med SU-klippekortet, hvor man jo, som hr. Frank Jensen nævnte, kan opspare klip og derved i virkeligheden forlænge sin studietid.

SU-klippekortet er først og fremmest tænkt som en bevillingsmekanisme. Hvis en institution optager studerende, som har en fuldt færdig socialrådgiveruddannelse eller folkeskole-

læreruddannelse eller andet på bachelorniveau, vil institutionen ikke få fuld kandidatpris for at uddanne en sådan studerende, men kun f.eks. ⅔. Man kan sige, at det er urimeligt, fordi sådan en folkeskolelærer eller socialrådgiver ikke kan klare jurastudiet på 2 år.

Dertil vil jeg for det første svare, at det er der mange eksempler på at man godt kan. For det andet vil jeg sige, at hvis det er på grund af manglende meritoverførsel fra den hidtidige uddannelse til den nye uddannelse, er det kun godt, at vi lægger pres på institutionerne for at få dem til at give merit. Endelig vil jeg sige, at sådanne lidt ældre studerende, som har en uddannelse i forvejen, ofte er meget nemme studerende. Jeg tror godt, vi kan blive enige med institutionerne om en betydelig lavere pris for sådanne studerende, og det passer fint med de tanker, som har været fremme i næsten alle partier, om, at for ansøgere, som har en uddannelse i forvejen, bør der tilbydes overbygninger, som sparer de pågældende for unødigt at skulle hele vejen igennem forfra. Det er altså tænkt som en mekanisme til fordeling af penge på en rimelig måde, så vi undgår, at de studerende, som i forvejen har en uddannelse bag sig, skal tage en fuld kandidatuddannelse og være 5 år om det, sådan at institutionen skal have betaling for 5 år. Det almindelige er, at sådanne studerende er meget kortere tid om det.

I øvrigt er det altså et alternativ til det, som jeg foreslog for 1 år siden, og som der efter jul viste sig at være et flertal imod i det nye Folketing, nemlig tanken om slet og ret at lade ansøgere, der havde en videregående uddannelse i forvejen, stå bagest i køen. Det, som her lægges frem, er et tilbud til dem. De kan blive kandidater, men det skal selvfølgelig være på andre vilkår end almindelige ansøgere.

Hr. Frank Jensen fremhævede, som vi har hørt før, at der bør være fri adgang for alle, der har en adgangsgivende eksamen, og han havde ikke lyst til at spare i form af plæneklipperbesparelser eller grønthøsterbesparelser.

Til det sidste vil jeg sige, at det er den diskussion, vi skal have i forbindelse med finansloven. Det er ikke, fordi regeringen har lyst til at lave plæneklipperbesparelser, men når der af forskellige grunde bliver så mange merudgifter i hele den offentlige sektor, føler regeringen altså, at det er en pligt til gengæld at prøve

[Undervisnings- og forskningsministeren]

at skaffe besparelser. Jeg gad nok se den regering, som kan fraskrive sig grønthøstermetoden. Den regering vil Danmark aldrig se, det kan jeg godt garantere for. Man vil heller aldrig nogen sinde se en socialdemokratisk regering, som ikke kører med grønthøster hen over den offentlige sektor for at finansiere alle de udgifter, som Folketinget og regeringen har lavet i årets løb. Altså: Grønthøsteren er her for at blive. Man kan godt sætte den ud af kraft i perioder og på visse områder, men der vil ikke komme finansministre i Danmark, som vil fraskrive sig retten til at køre med grønthøster, det tror jeg godt jeg kan garantere for.

Med hensyn til den fri adgang synes jeg, det var vældig godt, at fru Elisabeth Arnold straks fra starten kom op og prikkede hul på det fatamorgana, og jeg vil gerne bekræfte, at der ikke står fri adgang i regeringens oplæg. Jeg mener også, at det ville være at stikke folk blå i øjnene.

Egentlig synes jeg, at jeg har været meget sparsommelig med liberale faner i den redegørelse. I oversigten s. 4 og 5 kan jeg kun finde fire liberale faner, og så vidt jeg kan se, er der hold i dem alle fire.

Den ene hedder friere udbud. Jamen friere udbud bliver der jo, når f.eks. Københavns Universitet i stedet for at få 35 små klatter med pladser får 7 små og 1 stor klat med flere tusinde pladser, hvor Københavns Universitet selv kan fordele pladserne på fagområder. Det er da friere udbud.

Og friere valg af uddannelse. Jamen det vil der jo blive, for jeg er sikker på, at institutionerne vil tage hensyn til de studerendes valg. De er i hvert fald i et vist omfang nødt til det, for hvis der ikke er studerende til det, de udbyder, bliver det jo ikke til noget.

Jeg mener oprigtig talt, at vi har brug for det element, der hedder friere bevægelighed for de studerende, for hvis undervisningen nu ikke er så god i København, hvorfor skal man så ikke have mulighed for at tage sin plads og sine penge med til Århus? Hvis Århus vel at mærke vil acceptere den pågældende, for det er jo hele tiden forudsætningen, at den modtagende institution skal sige ja.

Hvis jeg skulle have opfundet en liberal eller næsten grundtvigsk fane at bruge her, skulle det være begrebet gensidig frihed, for der gives altså her større beføjelser til institutionerne –

også til at sige nej til nogle studerende. Men til gengæld bliver der altså også større frihed for de studerende til at sige nej til institutionen. Hvis nogen vil sige, at det jo er markedsprincipper, må jeg gøre opmærksom på, at det gode ved markedsprincipperne jo netop er, at de optimerer valgfriheden. Det synes jeg ikke der er noget galt i; det skulle vi alle sammen være tilhængere af. Det ønsker mit parti i hvert fald på ingen måde at tage monopol på. Det er vist noget, som et meget stort flertal gerne vil være med til at fremme.

Den sidste fane hedder frit optag. Jamen deri ligger altså det, jeg forklarede, nemlig at der f.eks. på Åben Uddannelse er mulighed for at optage præcis så mange, som institutionerne vil, og så mange, som de nu synes det kan betale sig at optage under de økonomiske vilkår, der gælder. Det er altså ikke fri adgang, men frit optag. Til gengæld har ansøgeren jo altså mulighed for, hvis vedkommende ikke kan blive optaget på det, man helst vil, på den ene institution, at forsøge på den anden institution, så igen er det gensidig frihed.

Derfor synes jeg ikke, der er flere plusord, end der er hold i. Men skulle nogen kunne påvise, at der er et plusord, der bør sættes et forbehold eller en stjerne ved, så man ikke misforstår det, lytter jeg meget gerne, for det gælder i denne debat om, at vi ikke lover mere, end vi kan holde. Jeg ønsker ikke at stikke blå i øjnene på nogen. Det er ikke »fagre ny verden«, vi her beskriver. Det er ikke landet, hvor det flyder med frihed og honning, for det kan man ikke lave på dette felt. Og det ville nok heller ikke være tilrådeligt, fordi en vis adgangsbegrænsning jo rent ud sagt er nødvendig af hensyn til kvaliteten. Det kan vi lige så godt sige rent ud.

Derfor synes jeg også, hr. Frank Jensen har et problem, når han vil give fri adgang for alle, der har en kompetencegivende uddannelse. Hvordan går det med kvaliteten her i landet, hvis det skal være uddannelsespolitikken? Det skulle jeg også hilse og sige fra uddannelsesråd, forskningsråd, rektorer osv. Det er ikke nogen folkesag hverken blandt studerende eller lærere på danske universiteter at lave fri adgang for hvem som helst, som har en adgangsgivende eksamen.

Så kan man sige, at det er en folkesag blandt de unge. Nej, det er det heller ikke. De unge

[Undervisnings- og forskningsministeren]

forstår udmærket, at man ikke bare kan sætte kryds og så komme ind hvor som helst. De forstår udmærket, at der skal stilles krav. Jeg er glad for, hr. Frank Jensen nikker, for så er vi i hvert fald enige om det. Og det, det så gælder om, er, at vi ikke lover mere, end vi kan holde. Vi har lovet hinanden at prøve at skaffe 5.000 ekstra pladser; det er flot, hvis vi kan.

Og vi skal selvfølgelig lytte til de studerendes ønsker, men heller ikke i den henseende vil jeg love mere, end rimeligt er. Vi skal ikke i alle henseender lytte til de studerendes ønsker, så hvis nogen vil have mig til at sige noget uliberal, siger jeg det gerne: Der skal være et element fortsat, er jeg bange for, af formynderi i dette her.

Det læser jeg mig også til ved at studere den seneste vismandsrapport fra maj 1991. Jeg vil anbefale den sidste tredjedel af rapporten til læsning for alle, der interesserer sig for uddannelsespolitik, for her kan man læse den lidt sørgmodige beretning om, hvor lidt der var kommet ud af den megen omstilling fra offentlig sektor- og hjemmemarkedsuddannelser til uddannelser i den konkurrenceudsatte del af dansk erhvervsliv. Konkurrencesektoren tegner sig kun for 9 pct. af de videregående uddannelser, 9 pct., og også når det gælder forskeruddannelser, ligger konkurrencesektoren nede på omkring en tiendedel – ja, når det gælder de danske offentlige forskningsressourcer, er det en ynkeligt beskedent del, som overhovedet er til glæde for konkurrencesektoren.

Derfor mener jeg i modsætning til hr. Frank Jensen, at vi er nødt til med lys og lygte at lede efter muligheder for at oprette nye korte uddannelser, der sigter på især konkurrencesektoren. For det er jo ikke så mærkeligt, at de unge ikke vælger disse uddannelser, når de ikke er der. Det er jo ikke så mærkeligt, at de vælger de traditionelle offentlig sektor-uddannelser, når det er dem, der er der, når det er dem, der reklamerer, når det er deres ansatte osv., som dominerer debatten. De uddannelser, som de økonomiske vismænd efterlyser, er der kun i beskedent omfang – det er problemet.

Jeg har lyst til at citere fra vismandsrapporten »Dansk Økonomi Maj 1991«, hvor der s. 115 står:

»Selv om der har været en vis vækst i den konkurrenceudsatte sektors beskæftigelse af

personer med videregående uddannelser, har tilgangen været forholdsvis mindst netop i denne sektor, som samtidig er forsknings- og teknologiintensiv. Dette hænger i høj grad sammen med uddannelsesudbudet, der har haft overvægt af uddannelser, der traditionelt primært finder beskæftigelse i den offentlige sektor og i hjemmemarkeds erhvervene.«

Tydligere kan det ikke siges, at landet her har et problem.

Sammesteds s. 123 står der:

»Det drejer sig derfor fremover måske i særlig grad om at forbedre kvaliteten af uddannelserne, herunder forskeruddannelserne, inden for de fagområder, som især konkurrencesektoren efterspørger. Det kræver bl.a. en styrkelse af grundforskningen inden for disse områder. Det er under alle omstændigheder en meget langvarig proces at ændre sammensætningen og kvaliteten af uddannelserne, især for de videregående uddannelsers vedkommende. Hertil kommer som en nødvendig betingelse, at søgningen til de pågældende uddannelser øges. Dette kræver formentlig en bred indsats, herunder eventuelt en afdæmpet efterspørgsel efter de personer med de uddannelser, der fortrinvis beskæftiges i hjemmemarkedssektoren og i den offentlige sektor.«

Jeg vil ikke komplimentere sprogbrugen i vismandsrapporten, men meningen er i hvert fald meget klar.

Vi har altså fortsat omstillingsproblemer, skævheder i de videregående uddannelser, og også af den grund går regeringen ikke ind for totalt fri adgang. Men det gør vi altså heller ikke af en anden grund, nemlig kvaliteten.

Jeg tror, jeg hermed også har fået svaret fru Ebba Strange, som spurgte, hvad frit optag var for noget. Men jeg skulle måske lige svare på det med ligemageriet, som jeg blev beskyldt for af fru Ebba Strange. Jeg må nu gøre opmærksom på, at det næsten er 20 år siden, jeg første gang foreslog, at hver enkelt ung skulle have en uddannelseskonto, og at den skulle være lige stor for alle, fordi vi derved kunne forene ligheden og friheden i de videregående uddannelser, men det er ikke det, jeg lægger op til her; det er kun et lille skridt på vejen. Ligemageriet kunne jeg godt beskrive, men det er jo nu ikke det, vi gør i denne omgang.

Endvidere sagde fru Ebba Strange, at adgangsbegrænsningen er skyld i social skævhed.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Det vil jeg benægte. Jeg er helt sikker på, at adgangsbegrænsningen i størst grad rammer akademikerbørn, for i akademikerfamilier er der tit sædvane for at påbegynde videregående uddannelser – man driver så at sige ind i dem, man kender derhjemmefra osv. – hvorimod ansøgere fra socialgruppe 4 og 5, hvis vi skal bruge disse begreber, ofte har bedre kvalifikationer og derved kommer over barriererne. Derfor vil jeg benægte, at adgangsbegrænsning har noget med social skævhed at gøre.

I den forbindelse vil jeg gerne fremhæve regeringens politik, som jo går ud på først at skabe friere adgang for unge, der går på handelsskoler og tekniske skoler; for at skabe friere adgang til de videregående uddannelser, man har dér, er det bedste, man kan gøre, hvis man vil gøre noget for unge, der kommer fra ikke-akademiske hjem. For disse unge går jo fortrinsvis på handelsskoler og tekniske skoler, og dem har jeg hele tiden sagt vi skal tale noget mere om. Det er for dem, der nu er blevet fri adgang for alle egnede til de videregående uddannelser. Se, det er socialpolitik, det er noget, der skaber social mobilitet. Der er ikke særlig meget mobilitet i at lukke alle dem, der søger, ind på de lange akademiske uddannelser. Det får vi ingen mobilitet af. Det kan man se på søgningen, for de, der søger, vil jeg påstå er skævere fordelt end dem, der bliver optaget.

Endelig vil jeg sige til fru Bente Juncker, at der ikke er tale om, at forskningen nu her bliver kastet for løverne. Allerede i dag er der en adskilt budgettering af forskning og undervisning, og det, der lægges op til, er alene, at vi skal følge Forskningspolitisk Råds tanker om, at forskningsdelen af institutionernes bevillinger i højere grad skal fordeles efter kvalitet. Redegørelsen siger om dette, at jeg vil bede Forskningspolitisk Råd om nærmere at forklare, hvad der menes med det, og hvordan vi kan gøre det. Jeg vil holde mig til Forskningspolitisk Råd i enhver henseende i denne sag.

I øvrigt vil jeg bekræfte, at regeringen arbejder med et styrelseslovsforslag – jeg tror endda, at det er ret velkendt rundt omkring – men vi vil altså ikke komme med det til Folketinget, før vi er sikre på, at det bliver taget seriøst, og vi vil heller ikke sende det til høring på institutionerne, før vi er sikre på, at det bliver taget seriøst. Det tror jeg er et godt råd, men jeg er lige så utålmodig efter, at de forhandlinger bli-

ver til noget, så skulle vi ikke gå i gang? Jeg er klar i morgen.

Min taletid er udløbet. Jeg har også fået svaret på det vigtigste.

Frank Jensen (S):

Jeg vil begynde med at erklære mig meget enig med ministeren i, at det ville være gavnligt for institutionerne og planlægningen på institutionerne, hvis vi kunne undgå de meget lange og seje forhandlinger om flere uddannelsespladser. Som en af aktørerne igennem de seneste fire år ser jeg frem til at få mulighed for at koncentrere mig om andre politiske emner i sommerperioden end disse lange forhandlinger og de mange samråd i forbindelse med offentliggørelse af, hvor mange der er adgangsrant.

Men skal vi undgå den form for parkunderholdning i agurketiden for pressen, skal vi have en minister, som ønsker at sikre en automatik i systemet – en automatik, som består i, at institutionerne får mulighed for at optage alle kvalificerede unge. Det er dette begreb, der adskiller sig fra det nuværende adgangsbegrænsningssystem, hvor man på forhånd politisk fastsætter en dimensionering: så og så mange pladser inden for de enkelte områder, og så fastsætter man optagelseskriterierne efter, hvor mange ansøgere der kommer, og så bliver det det, der fastsætter karakterkvotienten for optagelse.

Det vil sige, at de unge ikke kender kriterierne på forhånd under det nuværende system; de ved ikke, hvad der bliver adgangsbilletten den dag, de søger uddannelse, på hvilket niveau. Derfor skal vi væk fra det. Vi skal på forhånd her fra huset gøre det klart, hvilke kvalitetskrav vi vil stille, frem for at lave dimensionering.

Det hævder ministeren også er det, han bevæger sig hen imod, nemlig i de nye kategorier 1, 2 og 3. Dertil vil jeg sige: Kunne vi ikke også blive fri for alle de mange nye begreber? Vi har kvote 1 og kvote 2, som vi fik sidste år. Det har lokket en hel masse nye ansøgere frem på arenaen, som alligevel ikke fik lov til at komme ind, som de troede de fik, og nu har vi fået kategori 1, 2 og 3 frem. Det kan være meget godt, men det bidrager altså også til, at der kommer nogle overskrifter i aviserne, en masse polemik og en masse forventninger, som vi desværre ikke kan indfri.

[Frank Jensen]

Kategori 1: frit optag, tangerer tanken om at sætte nogle kvalitetskrav, men problemet i kategori 1 er, at der bliver stillet forskellige kvalitetskrav fra institution til institution inden for samme fag, og det er med til at gøre det uigenemskueligt for de unge. Derfor burde vi have en landsplanlægning, der sagde, at inden for jura er de juridiske fakulteter enige om at sige: En adgangsgivende eksamen og muligvis nogle karakterkrav til nogle enkelte fag inden for deres studentereksamen. Inden for naturvidenskab vil man stille nogle andre kvalitetskrav til en fagkombination for deres studentereksamen.

Det er den form for ophævelse af adgangsbegrænsningssystemet, som er nødvendig, for så har vi opgivet dimensioneringen og dermed også taget hele bolden væk fra det politiske system, og det er det, vi anbefaler. Så kunne vi undgå den lange og seje politiske forhandling hver eneste gang om at få øget antallet af pladser, og jeg kan godt sige, at det har været sejt.

Vi sidder på baggrund af det system, vi har i dag, og forhandler om, hvorvidt vi skal have 10 jordemødre mere eller mindre inden for et område, hvor man klart ved og kan forudse samfundets behov for flere jordemødre. Vi ved, hvor mange stillinger der har været, vi ved, hvor mange job der er, og vi ved, hvor mange barsler en jordemoder skal tage sig af hvert år for at kunne holde sig i form som jordemoder, så det kan man forudse, men selv dér går vi galt i byen og kan ikke få uddannet det nødvendige antal jordemødre. Vi kan se, at vi har ledige stillinger stående i det jyske område i øjeblikket.

Hvad angår uddannelsesklippekortet, var ministerens replik til den del i hvert fald med til at skabe betydelig mere klarhed over, hvad der var målet med klippekortet. Målet er vi enige om, og det er baggrunden for, at vi har sat ministeren i gang med et hjemmearbejde, der består i at få etableret nogle overbygningsuddannelser. Hvis det er det, der er målet, kan vi begynde at diskutere det, men jeg tror, at det sagtens kan gennemføres, uden at det er nødvendigt at lave et meget mekanisk system med et klippekort, for det kan nemlig være en hindring for dem, der vælger nogle snoede veje i uddannelsessystemet frem mod et mål. Jeg er altså enig i, at vi skal have etableret overbygningsuddannelserne, men at vi skal lade være

med at lave flere redskaber, der tangerer det, der var i Østeuropa for flere år siden.

Angående ministerens henvisning til Det Økonomiske Råds formandskabs rapport fra maj i år kan man sige, at en gang imellem kan det være vanskeligt at finde ud af, hvad det er for nogle kvalifikationer, den konkurrenceudsatte sektor efterspørger. Kunne de ikke en gang imellem formulere det krav? Det ville være rart for os.

Men de uddannelser, man traditionelt mener skulle kunne indfri behovene hos den konkurrenceudsatte sektor, er sådan noget som naturvidenskab, ingeniøruddannelser, de videregående tekniske uddannelser, HHX osv., og det er dér, hvor vi har svært ved at få kunder nok i butikken. Det kan ikke hjælpe noget, at vi går og putter blå i øjnene på folk og siger, at der bliver fri optagelse på et område, hvor vi har fri adgang i dag. Vi skal lade være med at skabe større forvirring hos de unge og i stedet bruge kræfterne på at løse nogle af de reelle problemer. Vi anbefaler, at udgangen på dagens debat er, at vi tager fat på at løse nogle af de egentlige problemer.

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om styrelseslovsforhandlingerne og -ændringerne, for det næde jeg ikke i mit første indlæg. Jeg vil gerne kvittere for ministerens meget afdæmpede og rolige beskrivelse af styrelseslovsforhandlingerne og sige, at vi fra radikal side er glade for, at der stadig væk er en bold i spil i disse forhandlinger. Vi håber, at forhandlingerne kan lykkes, og at vi kan finde frem til en ny styrelseslov, som kan samle et bredt flertal her i Folketinget.

Men så bliver jeg også nødt til at sige til ministeren, at det begreb, ministeren har opfundet i sin redegørelse, der hedder »bæredygtig ledelse«, har jeg dog aldrig hørt om før. Begrebet »bæredygtig« er brugt af fru Gro Harlem Brundtland i hendes fremragende miljørapport, men den beskriver noget helt, helt andet. Jeg synes, begrebet »bæredygtig ledelse« anvendt i den sammenhæng rent ud sagt er voldtægt af fru Brundtland. Jeg synes virkelig, det er utroligt, og jeg vil gerne høre, hvad ministeren egentlig mener med udtrykket »bæredygtig ledelse«.

[Elisabeth Arnold]

Til sidst om styrelsesloven: Nu er der talt meget om Østeuropa, og ministeren har følt, at han er blevet beskyldt for at bruge metoder, som man har brugt i Østeuropa. Vi er alle sammen meget fascineret af den udvikling, der er sket i Østeuropa i de sidste par år, men ministeren skal ikke tro, at kommunismens fald i Østeuropa kan give ham noget påskud til at afskaffe ethvert demokratisk fremskridt, der er sket inden for de videregående uddannelser med hensyn til medarbejderrepræsentation, medbestemmelse osv., som især styrelsesloven har været en ramme omkring. Den udvikling vil vi fra radikal side ikke acceptere, og det synes jeg lige så godt ministeren kan gøre sig klart med det samme. Sådan er det! Så er vi i hvert fald ikke med.

Dernæst vil jeg gerne kommentere et enkelt punkt i ministerens sidste svar her. Ministeren sagde, at vi skal presse institutionerne til at give merit, og det lyder også udmærket. Vi vil gerne have øget mulighed for meritoverførsel, øget fleksibilitet, øgede muligheder for at kombinere uddannelserne. Men hvis man bruger økonomiske midler til at presse institutionerne til at give meritoverførsel, kommer vi på kollisionskurs med kravet om høj kvalitet.

Jeg vil gerne bede ministeren om at præcisere sit udsagn. Og jeg kunne forestille mig, at ministeren kunne sige således: Vi vil afkræve institutionerne en præcis beskrivelse af, hvilken form for meritoverførsel der kan blive tale om. Så vil jeg være tilfreds. Man må ikke gå på kompromis med kvalitetskravet.

Formanden:

Jeg går ud fra, at der var tale om åndelig voldtægt, for ellers havde jeg vist været nødt til at skride ind mod en af bemærkningerne i fru Elisabeth Arnolds indlæg. (*Munterhed*).

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det har jeg ikke nogen kommentarer til. (*Munterhed*).

Jeg vil gerne sige til hr. Frank Jensen, at regeringen ikke har nogen ambitioner om, at vi kan optage alle, der melder sig på antropologi-, sociologi- og psykologistudierne, for så skulle man femdoble kapaciteten. Det mener jeg ville være vanvittigt, og jeg er helt sikker på, at selv om man giver universiteterne langt

større frihed til selv at bestemme, hvorledes deres pladser skal fordeles, vil det ikke føre til hverken en fordobling eller en femdobling, og jeg tror heller ikke, der vil blive en stigning på 50 pct. Jeg er sikker på, at institutionerne selv vil foretage en rimelig fordeling af pladserne. Hvis de ikke gør det, må man jo tale med dem om det.

Men jeg ville bare bekræfte, at regeringen ikke har nogen ambitioner om at love eller stille i udsigt, at alle kan blive optaget lige, hvor de helst vil. Og vi føler slet ikke noget pres fra Danmarks ungdom for, at vi skal gøre det. Så jeg ved egentlig ikke, hvor dette folkekrav kommer fra. Det kommer ikke fra folket; det kommer måske fra en gruppe lidt ældre akademikere, som græder snot ved tanken om den såkaldt frie adgang i deres ungdom. Men det var jo dengang, kun 5-6 pct. tog studentereksamen, 5-6 pct. privilegerede, som ikke var blevet sorteret fra forinden. For dem var der fri adgang. I dag har vi gudskelov fået uddannelsesmæssigt demokrati, hvor over halvdelen kan sætte kryds i skemaerne og ansøge, og derfor er situationen en anden i dag.

Det er rigtigt, som hr. Frank Jensen siger, at der er visse nye begreber, som er kommet ind i debatten. Vi har fået en kvote 2, og her foreslås der et optagelsessystem, hvor uddannelserne anbringes i fire grupper, men så længe nye begrebsdannelser alene betyder, at institutioner får frihedsgrader, de ikke har haft hidtil, synes jeg ikke, man skal bebrejde regeringen noget. Men hvis nye begrebsdannelser drejer sig om nye og mere detaljerede indgreb, er der grund til at bebrejde regeringen noget.

Hvad angår jordemødrene, har hr. Frank Jensen ret i, at det er mindre fornuftigt, at vi politikere sidder og taler om 10 her og 25 dér og 50 et andet sted osv. Det er et led i detaljstyringen, men bemærk, at dette oplæg altså også foreslår, at vi nu giver institutionerne én meget stor klump, som omfatter hele humaniora, hele samfundsvidenskaben og hele teologien. Det er jo i tusindvis af pladser, som her lægges ud til institutionerne, og som institutionerne derefter selv kan fordele.

Om vi også kan lægge jordemødrene ud i sådan en kasse, der så skulle rumme både læger, tandlæger og jordemødre, ved jeg ikke. Problemet er jo, at jordemødrene – i hvert fald indtil videre – har deres egne skoler, og jeg tror ikke,

[Undervisnings- og forskningsministeren]

de ville bryde sig om at blive puttet ind i en kasse sammen med andre i det lægevidenskabelige fakultet. Men ingen ved, hvad fremtiden bringer, og det kan da være, det vil ændre sig. Jeg synes, det naturlige ville være, at jordemoderuddannelsen i højere grad blev en form for mesterlære, hvor det var den ansættende myndighed, der afgjorde, hvor mange lærlinge man ville optage.

Det er jo det princip, vi lige har indført, når det gælder pædagoger – og det er også et svar til fru Ebba Strange, som jeg ikke fik givet i første omgang. Vi vil for fremtiden uddanne nøjagtig så mange pædagoger, som kommunerne ønsker. Striden er slut. Nu skal fru Jytte Andersen ikke længere stille spørgsmål til ministeren om, hvorfor han ikke vil uddanne så mange, som kommunerne ønsker. Det ligger i det oplæg, som jeg har givet en stribe partier, at vi nu uddanner nøjagtig så mange, som kommunerne ønsker. Vil de have 100 ekstra, kan de få det. Vil de have 500 ekstra, kan de også få det.

Et tilsvarende princip burde gælde for jordemoderuddannelsen, altså at vi uddanner så mange, som den ansættende myndighed vil være med til at betale lærepladser for. Det mener jeg er løsningen på det problem.

Der næst vil jeg takke hr. Frank Jensen for bemærkningerne om klippekortet; jeg synes, vi er kommet hinanden lidt nærmere. Det er muligt, at enkelte formuleringer har ledt hr. Frank Jensen på vildspor i første omgang. Hvis min forklaring hjalp, er jeg glad for det. Så vil jeg lægge vægt på ikke at sige mere for ikke at komme til at forplumre det klare billede, der nu står for øjnene af os alle sammen.

Hvad angår begrebet »bæredygtig ledelse«, vil jeg sige, at det har jeg fra kommunaldebatten, hvor man talte om bæredygtige enheder, og i øvrigt hedder det pågældende afsnit »Bæredygtig ledelse og bæredygtige enheder«. Det er simpelt hen dette at have en ledelse, som er i stand til at bære selvstændigheden, bære friheden til at disponere på en række punkter, hvor det hidtil har været ministerielt formynderi. Det er det, der menes.

Men jeg har sådan set taget det begreb med af hensyn til Det Radikale Venstre, som i den tidligere miljøministers tid jo brugte det med bæredygtig overordentlig meget. Man vil jo gerne bruge ord, der klinger godt i centralt pla-

cerede politikeres ører, så jeg er da ked af det, hvis vi ramte forkert her.

Hvad angår styrelsesloven og demokratiet, vil jeg sige, at regeringen ikke har nogen ønsker om, at kommunismens fald i Østeuropa skal føre til, at vi i Danmark begrænser demokratiet. Regeringen kommer ikke med styrelseslovsforslag, som begrænser demokratiet. Men jeg mener, at man gør demokratiet en bjørnetjeneste ved at sige, at demokrati nødvendigvis skal være forbundet med kollektivt styre i alle led med deraf følgende ineffektivitet. Man gør demokratiet en dårlig tjeneste ved at kæde de ting sammen. I øvrigt skal jeg ikke sige mere om den sag; den egner sig til fortsat forhandling på tredje år.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det ærgrer mig altid, når ministeren tager patent på at vide, hvad man ønsker ude i det ganske land i familierne, og at vide, hvad det er, ungdommen ønsker sig. Jeg vil bare hilse og sige, at det ikke kan have forbigået ministerens opmærksomhed, at der er i tusindvis af familier, der er uforstående over for, at deres Signe, som har passet sin skole, siden hun startede i børnehaveklassen, været flittig og læst sine lektier og gjort, som mor og far sagde hun skulle gøre for at være en god pige, for så skulle der nok blive en plads til hende, når hun var færdig med sin studentereksamen, men som kun har fået 9,3 til studentereksamen, ikke kan komme ind på universitetet i Århus, fordi der kræves 9,5 dertil. Det giver anledning til stor frustration hos familien Hansen, hvis datter altid har gjort, hvad mor og far sagde hun skulle gøre.

Det kan ikke passe, at det kun er os her i Folketinget, der får de mange henvendelser fra de skuffede unge og de skuffede familier. Derfor skal ministeren lade være med at gøre sig til talsmand for de unge og lade, som om han ved, hvad de unge ønsker, og hvad de ikke ønsker, og hvilke behov familierne har.

Lad mig slutte med at sige til ministeren: Prøv med et bæredygtigt styrelseslovsforslag, for det er sådan set det, der mangler – et bæredygtigt lovforslag, der tager udgangspunkt i, hvad der er flertal for her i Folketinget, og ikke i, hvad ministeren ønsker at ride af egne personlige kæpheste. For nu har vi siddet og for-

[Frank Jensen]

handlet styrelsesloven i så mange år, og ministeren ved præcis, hvad det er, Folketingets flertal ønsker sig, nemlig at få strammet op og få lavet præciseringer i styrelsesloven om ledelsesansvar og ledelseskompetence. For der er ikke en modsætning imellem demokrati og ledelse.

Selvfølger skal et demokrati også være understøttet med en udøvende magt, der er i stand til at handle og føre beslutninger ud i livet – også beslutninger, som kan være upopulære.

Hvad angår pædagoguddannelsen, vil jeg gøre opmærksom på, at det bekymrer mig dybt, hvis ministeren mener, at det skal ligne forlig, der er indgået om pædagoguddannelsen, nemlig det, der er givet tilsagn om her i Folketinget ved behandlingen af lovforslaget, som betyder, at de kommunale arbejdsgivere nu skal bestemme, hvor mange pædagoger der skal uddannes. For så får ministeren nøjagtigt det samme problem, som vi lige har omtalt i forbindelse med jordemødrene. De offentlige arbejdsgivere er lige så dårlige til at påtage sig ansvar for at uddanne arbejdskraften som de private arbejdsgivere. Derfor er vi sat til at skulle varetage, at vi får uddannet det nødvendige antal, og derfor må vi også være klar til at presse de offentlige arbejdsgivere til at oprette det nødvendige antal praktikpladser.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Jeg beklager meget, at jeg har måttet forlade debatten et stykke tid, men jeg har haft en god ven til at høre, hvad ministeren sagde, og derfor er der i noget af det, ministeren svarede, et par ekstra spørgsmål, som jeg gerne vil stille ham.

Ministeren mente, at der var en skævere sammensætning blandt dem, der søgte ind på de videregående uddannelser, end blandt dem, der blev optaget. Hvis der foreligger dokumentation for det, synes jeg, det kunne være meget interessant, for jeg er faktisk temmelig optaget af, at den sociale skævhed er blevet så meget større i løbet af den sidste halve snes år, end den har været tidligere.

Og så er jeg helt enig med hr. Frank Jensen i bemærkningerne om pædagoguddannelserne. Det var ikke de forudsætninger, vi lavede pædagoguddannelse efter, og hvis det er den bagved liggende tænkning med den dér betalte

praktik, at så skal det altså styres af, hvor mange praktikpladser kommunerne nu kan skaffe, og hvad de giver for et slag på tasken om, at de har brug for af pædagoger, synes jeg, vi har svigtet en helt grundlæggende opgave. Det indgik ikke med ét ord i debatten om pædagoguddannelserne, som jeg mener jeg fulgte ret nøje. Så det vil jeg også gerne have en kommentar til fra ministeren.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Hidtil har kommunerne bebrejdet mig, at vi ikke har uddannet tilstrækkelig mange pædagoger. Mit tilsagn i dag gik på, at fra nu af vil vi uddanne så mange, som de beder om. Hvis det så viser sig, at vi siger, at det er for få, så må vi forhandle med kommunerne, sådan som vi her i efteråret også forhandlede med amtsrådene og fik nogle ekstra sygeplejeuddannelsespladser. Og hvis det viser sig, at vi ikke kan få dem til at gå med til at tage tilstrækkelig mange pædagogstuderende i praktik, har lovforslaget, så vidt jeg husker, en mekanisme, som vi kan bruge, og den skal vi selvfølgelig leve op til i enhver henseende.

Jeg nævnte det kun, fordi jeg hidtil er blevet skældt ud for, at jeg har uddannet for få i forhold til kommunernes ønsker; nu skal vi i hvert fald ikke have den bebrejdelse mere. Om det viser sig, at de er for stive og ikke vil uddanne tilstrækkelig mange, så vil vi skal til at lave nye tusindpladsaftaler og andet, som vi kender fra sundhedsområdet fra tidligere år, ja, det kan godt være. Jeg vil da ikke på forhånd afvise, at den problemstilling kan opstå.

Så vil jeg sige om lille Signe: Nu opretter vi altså – det har vi i hvert fald lovet hinanden at vi vil prøve på – 5.000 ekstra pladser; dem vil vi fordele på områder, hvor der er rimelig søgning, og hvor vi også mener der er rimelig brug for de pågældende. Og regeringen har altså den opfattelse, at det især er privatsektoruddannelser, og det ville være godt, hvis så mange af disse pladser som muligt kunne lande på handelsskoler og tekniske skoler. Den opfattelse har vi altså, og vi føler os støttet af Det Økonomiske Råds formandskab i den opfattelse, men det er jo noget af det, vi skal drøfte.

Men så vil jeg også sige til Signe, at ganske som hun ikke undrer sig over, at man ikke kan optage alle, der søger på jordemoderuddan-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

nelsen, må hun heller ikke forvente, at vi femdobler eller tidobler antallet af pladser på sociologi-, psykologi- og antropologiuddannelserne, og det tror jeg Signe vil forstå aldeles udmærket. Der vil være en vis adgangsbegrænsning, man kan ikke få alle ønsker opfyldt, det tror jeg hun udmærket vil forstå, uden at det vil lette på hendes skuffelse over, at noget, hun vældig gerne ville, ikke kan blive til noget. Sådanne skuffelser vil der være i ethvert samfund, og om ikke andet så vil skuffelsen komme, efter at man har taget uddannelsen, nemlig når man opdager, at man ikke kan få det job, man har uddannet sig til. Vi kan ikke ophæve tyngdeloven, vi kan ikke opfylde alle ønsker hos alle unge mennesker – desværre.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Nu kan vi jo ikke klare hele spørgsmålet om adgangsbegrænsning og ikke adgangsbegrænsning ved en redegørelsesdebat her i salen, så jeg tror, det er helt nødvendigt, at vi på et senere tidspunkt får en drøftelse, måske i et andet og lidt mindre forum, om, hvad vi stiller op med de adgangsbegrænsningsregler, der ligger i dag.

Der var et spørgsmål, undervisnings- og forskningsministeren ikke fik svaret på – han hørte det; jeg så, han skrev det ned – det var det med den socialt skæve rekruttering, at der var forskel på det sociale billede iblandt dem, der søgte en uddannelse, og dem, der blev optaget på en uddannelse. Det eneste, jeg spurgte om, var såmænd, om der foreligger nogen dokumentation for det, for så vil jeg gerne have den og gerne kende den.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg beklager, at jeg ikke svarede på det; jeg havde ganske enkelt glemt det. Og den krusedulle, jeg havde lavet på papiret, åbenbarede ikke, hvad det var, spørgsmålet havde drejet sig om.

Undskyld! Nu forstår jeg det.

Jeg fremsatte en efter min mening velgrundet formodning om, at eftersom der – og jeg hader disse begreber, men nu skal vi altså bruge dem – eftersom der i socialgruppe 3, 4 og 5 er en mindre tilbøjelighed til at søge vide-

regående uddannelser, så er det antagelig sådan, at de, der faktisk gør det, har gode papirer og gode anlæg for det, hvorimod akademikerbørn i langt højere grad vil være tilbøjelige til at sætte kryds i skemaerne uden hensyn til, om de egentlig er særlig stærke på de faglige områder, det gælder.

Så jeg tror, det forholder sig sådan, at adgangsbegrænsning især rammer, lad os kalde det akademikerbørn, men jeg kan ikke bevise det, og jeg ved ikke, om andre kan bevise det. Men jeg kan oplyse, at jeg har accepteret at bevilge en halv million kroner til den undersøgelse, som Socialforskningsinstituttet gerne vil gennemføre som en fortsættelse af de undersøgelser, der blev lavet i 1970'erne om den skæve sociale rekruttering. Nu er disse unge blevet 38 år gamle, og spørgsmålet er så, hvad man kan få ud af at kigge deres livsforløb efter igen. Jeg har givet tilsagn om at bidrage til det. Om det besvarer dette spørgsmål, ved jeg ikke. Men jeg vil meget gerne, når vi nu sender pengene af sted, samtidig spørge, hvordan det egentlig er med adgangsbegrænsningen, om den også rammer socialt skævt.

Jeg formoder det ikke, men jeg kan ikke bevise det. Jeg synes, min formodning er velgrundet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 92:

Forslag til lov om statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug.

Af energiministeren (Anne Birgitte Lundholt).

(Fremsat 6/11 91).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 7-13 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

7) Første behandling af lovforslag nr. L 93:

Forslag til lov om statstilskud til energibesparelser i erhvervsvirksomheder.

Af energiministeren (Anne Birgitte Lundholt).